

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA LATINSKI JEZIK ZA OSNOVNE ŠKOLE I GIMNAZIJE

A. SVRHA I OPIS NASTAVNOGA PREDMETA LATINSKI JEZIK

Klasični su jezici riječ kroz vjekove. Oni posreduju ukupnost ljudskoga iskustva i duha drevnih civilizacija koje leže u temeljima hrvatske, europske i svjetske kulture. Učeći ih, osoba stječe uvid u unutarnju strukturu niza jezičnih, kulturnih, civilizacijskih i humanih fenomena. Stoga oni pozivaju na putovanje kroz povijest čovjekove težnje za učenjem i spoznajom. Učenik tako, sve se više udaljujući u prošlost, dobiva više alata za razumijevanje sadašnjosti i oblikovanje budućnosti. Oplemenjujući se čitanjem klasika, on razumijeva kulturnu raznolikost kao zajedničku baštinu ljudskoga iskustva.

Uloga je latinskoga jezika u oblikovanju cjelovitoga obrazovanja nezamjenjiva. Osim što su njime pisani temeljni klasici antičke književnosti, latinski je kao službeni jezik goleme i moćna carstva postao prvi svjetski jezik čijim se pismom i danas služi niz modernih nacija. Ta ga je pozicija dulje od tisućljeća činila jezikom na kojemu se diljem svijeta oblikovala i izražavala znanost, umjetnost, filozofija i teologija. U Hrvatskoj to poprima posebno značenje zbog činjenice da je latinski bio službeni jezik sve do polovice 19. stoljeća.

Mnoštvo je latinskih tekstova koji mogu poslužiti kao polazište za njegovo učenje; izvor je gotovo neiscrpan. Učenik tako, ne izlazeći iz medija latinskoga jezika, može proputovati vremenski raspon od 5. st. pr. Kr. do 21. st., prijeći prostor od Škotske do ukrajinskih stepa i od bavorskih šuma do Sahare, on može čitati, razmišljati i spoznavati svako područje o kojemu je čovjek promišljao među policama aleksandrijske knjižnice za vrijeme Ptolemeja ili u Hrvatskome saboru u doba Ivana Kukuljevića. Upravo komunikacija s tekstem i – posredstvom teksta – s autorom usavršava u učenika analizu i sintezu, izaziva kritičko mišljenje, potiče maštu i istraživanje, velikim idejama oblikuje intelektualnu širinu i prodornost.

Jednako je tako neiscrpan i interdisciplinarni potencijal latinskoga jezika kao nastavnoga predmeta. Osobito se može ostvariti u odnosu prema hrvatskome jeziku otkrivanjem golemoga dijela hrvatske književnosti napisane na latinskome. Također se može ostvarivati i u suradnji s prirodnim ili društveno-humanističkim predmetima. Jednaki se potencijal može ostvariti u projektom nastavom u učionici i izvan nje te suradnjom s drugim obrazovnim i kulturnim ustanovama.

Za učenike u Republici Hrvatskoj dodir s golemom pisanom baštinom latinskoga jezika, a osobito s veličanstvenim materijalnim spomenicima rimske antike, od pulskoga amfiteatra do Dioklecijanove palače u Splitu, otvara i spoznajni put prema širem shvaćanju vlastitoga identiteta. Tako latinski jezik, koji je s grčkim duboko ukorijenjen u mediteranski civilizacijski krug, postaje gradivni element samospoznaje, naša polazišna i razlikovna točka u regionalnome, nacionalnome, europskome i globalnome kontekstu.

Slika 1.: Mjesto Latinskoga jezika u cjelokupnome kurikulumu

Pokrata nastavnoga predmeta Latinski jezik je LJ uz koju se dodaje OŠ, ako se govori o odgojno-obrazovnim ishodima u osnovnoj školi, odnosno SŠ, ako se govori o odgojno-obrazovnim ishodima u srednjoj školi.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA NASTAVNOGA PREDMETA LATINSKI JEZIK

Temeljni je cilj učenja latinskoga jezika razumijevanje teksta koji je mjesto susreta jezičnih zakonitosti i civilizacijskih sadržaja. Da bi ga ostvario, učenik će:

1. razvijati sposobnost razumijevanja i prevođenja teksta, čime će razvijati sposobnost analize i sinteze
2. ovladavati jezičnom strukturom latinskoga jezika uz sposobnost prepoznavanja i povezivanja gramatičkih kategorija u hrvatskome jeziku i u stranim jezicima, a stjecanjem tih znanja razvijat će i sposobnost uočavanja i razumijevanja koncepta reda i analogije te međuovisnosti i varijabilnosti
3. usvajati vokabular i ovladavati leksičkim kompetencijama uz razumijevanje riječi latinskoga podrijetla i njihove primjene, čime će razvijati sposobnost integracije odnosa sličnoga, različitoga i zajedničkoga
4. uočavati korelaciju između književnosti, civilizacije i kulture te međuovisnost društveno-političkoga okruženja i kulturne produkcije, a upoznavanjem vrijednosti grčkoga naslijeđa na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini stjecat će

sposobnost vrednovanja antičke baštine, čime će razvijati alate za kritičko sagledavanje kulturoloških fenomena i stvaranje kulturno-civilizacijskoga identiteta

5. stjecati sposobnost razumijevanja sadašnjosti i oblikovanja budućnosti dijakronijskom komunikacijom, odnosno čitanjem tekstova i njihovih poruka unutar i izvan vremena u kojemu su pisani, čime će naučiti uočavati sličnosti i razlike u ljudskome djelovanju kroz vrijeme te trajnost ljudskih iskustava.

Tablični prikaz ciljeva u nastavnome predmetu Latinski jezik

Učenje latinskoga jezika ostvaruje se postizanjem triju ciljeva na tekstualnoj razini, a iz svakoga od njih proizlazi njegova kontekstualnost.

1.	tekstualni		kontekstualni	
	RAZUMIJEVANJE TEKSTA	RAZUMIJEVANJE MORFOLOŠKE STRUKTURE • Ovladavanje morfološkim kategorijama u latinskome jeziku. • Prepoznavanje tih kategorija u hrvatskome jeziku i u stranim jezicima.	UOČAVANJE KONCEPTA REDA I RAZUMIJEVANJE ANALOGIJE I ANALIZE.	ANALIZA KONTEKSTA I OČITAVANJE IDEJA.
		RAZUMIJEVANJE SINTAKTIČKE STRUKTURE • Shvaćanje sintaktičkih kategorija i njihovo prepoznavanje na razini rečenice i teksta u latinskome jeziku. • Uočavanje sličnosti i razlika sintaktičke strukture latinskoga jezika s hrvatskim jezikom i stranim jezicima.	UOČAVANJE STRUKTURE MEĐUOVISNOSTI, VARIJABILNOSTI I SINTEZE.	
		USVAJANJE VOKABULARA • Ovladavanje leksičkim kompetencijama. • Razumijevanje etimologije riječi latinskoga podrijetla i njihova primjena.	INTEGRACIJA ODNOSA SLIČNOGA, RAZLIČITOGA I ZAJEDNIČKOGA.	
2.	RAZUMIJEVANJE KORELACIJE KNJIŽEVNOST/CIVILIZACIJA/KULTURA	UOČAVANJE MEĐUOVISNOSTI DRUŠTVENO-POLITIČKOGA OKRUŽENJA I KULTURNE PRODUKCIJE • Razumijevanje osnovnih obilježja rimske kulture i civilizacije te njihova utjecaja na daljnji razvoj civilizacije.	RAZVOJ ALATA ZA KRITIČKO SAGLEDAVANJE KULTUROLOŠKIH FENOMENA.	USPOSTAVA ODNOSA IDEJA/ČOVJEK/DJELOVANJE.
		VREDNOVANJE ANTIČKE BAŠTINE • Upoznavanje s vrijednostima rimskoga naslijeđa na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini.	STVARANJE KULTURNO-CIVILIZACIJSKOGA IDENTITETA.	
3.	DIJAKRONIJSKA KOMUNIKACIJA	RAZUMIJEVANJE I UOČAVANJE SLIČNOSTI I RAZLIKA U LJUDSKOME DJELOVANJU KROZ	RAZUMIJEVANJE SADAŠNJOSTI I OBLIKOVANJE BUDUĆNOSTI.	UOČAVANJE TRAJNOSTI LJUDSKOGA ISKUSTVA.

		VRIJEME • Razumijevanje čitanih tekstova i poruka njihovih autora unutar i izvan vremena u kojemu su pisani.		
--	--	--	--	--

C. STRUKTURA – DOMENE PREDMETNOGA KURIKULUMA NASTAVNOGA PREDMETA LATINSKI JEZIK

Opis domena

1. JEZIČNA PISMENOST

- Pravilno čitanje i pisanje.
- Vokabular – sustavno obogaćivanje fonda latinskih riječi, prepoznavanje latinskoga korijena u riječima hrvatskoga jezika i stranih jezika (etimologija).
- Gramatika – poznavanje osnova latinske fonologije, morfologije i sintakse.

2. ISKUSTVO TEKSTA I KOMUNIKACIJA

- Analiza rečenice i teksta – sposobnost analize rečenice i teksta pokazuje razumijevanje latinskoga jezika.
- Prijevod rečenice i teksta – sposobnost prijevoda rečenice i teksta pokazuje mogućnost izravne i neizravne komunikacije.
- Kontekstualizacija pročitana i razumijevanje poruke teksta.

3. CIVILIZACIJA I BAŠTINA

- a) Građanin i društvo
 - Upoznavanje podrijetla i elemenata građanstva, političkoga ustroja i oblika vladavine (kraljevstvo, republika, carstvo).
 - Razumijevanje i problematiziranje današnjega društvenog i političkoga ustroja na nacionalnoj i globalnoj razini i njihovih korijena u rimskome društvu.
 - Razumijevanje i problematiziranje pojmova kao što su obitelj, religija, prava, odgovornost i sloboda, njihove interakcije i važnosti u svim životnim područjima.
- b) Umjetnost, kultura i estetika
 - Razumijevanje i problematiziranje utjecaja rimske umjetnosti, kulture i estetike na kasnija razdoblja interpretacijom tekstova i artefakata.
 - Aktualiziranje antike u suvremenome svijetu.
 - Razumijevanje i problematiziranje utjecaja ljepote, ideala harmonije, kreativnosti rimske književnosti i umjetnosti na razvoj kulturnih vrijednosti.
- c) Identitet i baština
 - Uočavanje i proučavanje rimskih tragova na tlu Hrvatske i Europe i njihova utjecaja na oblikovanje hrvatskoga i europskoga religijskoga, građanskoga i nacionalnoga identiteta (od Rima do danas).

Razrada domena

Učenje se latinskoga jezika temelji na trima okosnicama: razumijevanje teksta, razumijevanje odnosa teksta i kulture u kojoj je nastao te razumijevanje dijakronijskih mijena recepcije teksta, koje obuhvaćaju reinterpetaciju teksta i baštine u postklasičnome i suvremenome dobu. Te se okosnice isprepliću kroz tri domene učenja latinskoga jezika – Jezična pismenost, Iskustvo teksta i komunikacija te Civilizacija i baština – odnosno tri područja kojima se učenik kreće proučavajući, učeći i sve se više približavajući svojim konačnim ciljevima. Svaki će učenik na kraju putovanja s pomoću jezičnih križaljki, glasovnih zagonetaka, napola izgubljenih poruka drevnih pisaca, gradova, koji su nestajali i ponovno se pojavljivali, društvenih previranja, ljepote umjetničkih djela imati svoju sliku toga putovanja, drukčiju od slike svojih suputnika, a opet vrlo sličnu.

U domeni Jezična pismenost, nakon svladavanja pravilnoga čitanja i pisanja, učenik usvaja gramatičku strukturu latinskoga jezika – vrste glasova, deklinacije, komparacije, konjugacije i razne rečenične konstrukcije polako zauzimaju svoje mjesto i zajedno stvaraju logički red u umu mladoga čovjeka. Razne vrste riječi poprimaju razumljiv oblik, rečenice od jednostavnih postaju sve složenije, a fond poznatih riječi postaje sve bogatiji. Uz znanje raznih gramatičkih i leksičkih oblika učenik razvija vještinu uočavanja i tumačenja sličnosti, različitosti i zajedničkih elemenata latinskoga i hrvatskoga jezika te latinskoga i drugih jezika.

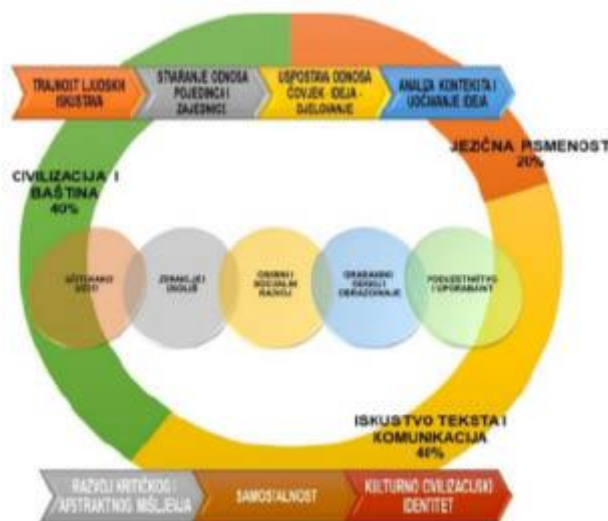
Domena Iskustvo teksta i komunikacija nadogradnja je prethodne domene. Učenik uči kako razumjeti i prevesti pročitani tekst. Analizom rečenice otkrit će njezinu unutarnju strukturu, shvatiti međusobnu povezanost riječi u rečenici i

prepoznati poruku teksta. Učenik u ovoj domeni također uči da komunikacija nije samo razgovor između dvoje ili više ljudi, nego da se komunicirati može na mnogo razina – izravno i neizravno, doslovno i metaforički, riječima i znakovima, govoreći, čitajući, pišući, šuteći, u sadašnjemu trenutku, ali i otkrivajući poruke iz nekoga prošlog vremena.

Posljednja domena Civilizacija i baština na temelju izvornih tekstova uči razumijevanju i promišljanju o društvenim, religijskim, filozofskim i umjetničkim dosezima starih Rimljana te o njihovu utjecaju na razvoj kasnijih razdoblja sve do danas na području Hrvatske, Europe i šire. Misli i djela rimskoga građanina u velikoj su mjeri oblikovala svijet u kojemu danas živimo, ali i mnoge svjetove prije našega – srednji vijek, renesansno doba, razdoblja buđenja nacionalne svijesti u mnogih naroda. Ciceronov govor protiv Katiline, Ara pacis cara Augusta, Zakonik XII ploča, Dioklecijanova palača, Livijin kip iz Narone samo su mali fragment jedne velike civilizacije koju smo naslijedili, koju baštinimo i koju predajemo dalje naraštajima koji dolaze.

Slika 2.: Grafički prikaz nastavnoga predmeta Latinski jezik od 5. razreda osnovne škole do 2. razreda klasične gimnazije za nastavljajuće, zatim od 1. razreda klasične gimnazije do 3. razreda klasične gimnazije za početnike te u 1. i 2. razredu svih ostalih oblika (ostale gimnazije i strukovne škole)

Slika 3.: Grafički prikaz nastavnoga predmeta Latinski jezik od 3. razreda klasične gimnazije do 4. razreda klasične gimnazije za nastavljajuće, odnosno za 4. razred klasične gimnazije za početnike

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI, SADRŽAJI I RAZINE USVOJENOSTI PO RAZREDIMA I DOMENAMA

Na svim se razinama učenja primjereno dobi učenika razvijaju interes, pozitivan stav i samopouzdanje pri ovladavanju jezičnim djelatnostima i njihovim međudjelovanjem u različitim situacijama te sposobnosti promišljanja o pisanim i govorenim tekstovima radi razvijanja osobnih stavova, vrijednosti, identiteta i odgovornosti.

Učenici se postupno kroz domene Jezične pismenosti, Iskustva teksta i komunikacija te Civilizacija i baština upoznaju s različitim strategijama učenja i pristupima učenju te ih svrhovito primjenjuju. Domene se neprestano isprepliću i međusobno su blisko povezane. O težini tekstova (od jednostavnih rečenica i prilagođenoga teksta do izvornih tekstova u različitim žanrovima i iz različitih razdoblja) ovisi učenikov napredak u stjecanju vještina, znanja i sposobnosti. Vokabular, teme tekstova i civilizacijske teme moraju biti međusobno svrhovito prepletene kako bi učenik dobio cjelovitu sliku o latinskome jeziku, rimskoj civilizaciji, misli i naslijeđu i time stekao temeljne kompetencije različitim oblicima mišljenja, radom, uporabom alata kao i osobni i socijalni razvoj.

Odgojno-obrazovni ishodi, razrada ishoda i ključni sadržaji te razina usvojenosti (ostvarenosti) »dobar« određenoga odgojno-obrazovnoga ishoda na kraju razreda nalaze se u predmetnome kurikulumu, a ostale razine usvojenosti odgojno-obrazovnoga ishoda navode se u metodičkim priručnicima predmetnoga kurikuluma.

Pojašnjenje pokrata u tabličnome prikazu:

Npr.

OŠ LJ A.5.1. – Osnovna škola, Latinski jezik, Domena A (Jezična pismenost), peti razred, prvi ishod

SŠ (1) LJ A.1.1. – Klasična gimnazija, nastavljači, Latinski jezik, Domena A (Jezična pismenost), prvi razred, prvi ishod

Osnovne škole – nastavljači (klasična gimnazija) (105 + 105 + 105 + 105 + 105 + 105 + 96)

Kurikulum predmeta Latinski jezik za učenike osnovnih škola i nastavljače u klasičnim gimnazijama zamišljen je kao cjelina. Vrata kroz koja učenik ulazi u učenje latinskoga jezika jesu mitovi i legende o osnutku Rima. Put ga zatim vodi k upoznavanju života rimskoga građanina i njegove svakodnevnice. Nakon toga upoznaje najvažnije osobe iz svih područja života antičkoga Rima. Sljedeća razina učenja nudi mu uvid u razne oblike književnoga stvaralaštva u Rimu te utjecaj rimske misli i civilizacije na izgradnju kulturnoga identiteta Republike Hrvatske. Polazišni su tekstovi u prva tri razreda prilagođeni razini učenja i realiziranim jezičnim sadržajima, a za četvrtu se godinu učenja, u osmome razredu, predlažu i izvorni tekstovi s opsežnim komentarima.

Učenik koji učenje latinskoga jezika nastavlja u klasičnoj gimnaziji produbljuje spoznaje stečene u osnovnoj školi intenzivnim radom na izvornim tekstovima. Uzimajući kao prijelomnu točku cara Augusta, korpus tekstova preporučen za čitanje prati političku i književnu povijest Rima. Najprije se usvajaju sadržaji povezani s Ciceronovim razdobljem, zatim Augustovim i, naposljetku, oni iz razdoblja kasnoga Carstva i postklasičkoga latinитета. Drugo polugodište četvrtoga razreda posve je prepušteno učitelju da ga sam oblikuje.

Osnovna škola, Latinski jezik, 5. razred – 105 sati godišnje

Na kraju prve godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost

odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ A. 5.1. Vlada pravilima čitanja i pisanja te pravilnoga naglašavanja latinskih riječi.	Nabroja redom znakove latinske abecede. Primjenjuje pravila čitanja i pisanja latinskih riječi klasičnim i tradicionalnim izgovorom.	Upotrebljava pravilno znakove latinske abecede u pisanju, primjenjuje pravila čitanja, pisanja i naglašavanja. Uz pomoć učitelja prepoznaje i razlikuje u čitanju klasični izgovor od tradicionalnoga izgovora.
OŠ LJ A.5.2. Prepoznaje, primjenjuje i uspoređuje jednostavnije gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Definira i uočava te opisuje i tvori jednostavnije gramatičke oblike riječi i njihove odnose. Raščlanjuje, grupira i uspoređuje jednostavnije gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Opisuje i uz pomoć učitelja grupira jednostavnije gramatičke oblike riječi i njihove odnose.
OŠ LJ A.5.3. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz prilagođenih tekstova i internacionalne riječi podrijetlom iz latinskoga jezika.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz obrađenih rečenica i prilagođenih tekstova. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla koje susreće u svakodnevnome životu povezane sa sadržajem koji se obrađuje.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz obrađenih rečenica i prilagođenih tekstova te uočava i prepoznaje u hrvatskome jeziku riječi latinskoga podrijetla.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Deklinacija imenica i pridjeva te glagolski oblici prezentske osnove (indikativ, imperfekt, infinitiv, imperativ i particip u aktivu i pasivu), gramatičko slaganje riječi u izrazima i rečenicama.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Gramatika je u funkciji teksta, a ne tekst u funkciji gramatike.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		

odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ B.5.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili tekstu.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu.
OŠ LJ B.5.2. Razumije i objašnjava prilagođeni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi rečenicu ili prilagođeni latinski tekst. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke rečenice ili prilagođenoga latinskog teksta.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj, prevodi i izdvaja bitne podatke iz rečenice ili prilagođenoga latinskog teksta.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Temeljne službe riječi u rečenici: subjekt, predikat – sve vrste, objekti, priložna oznaka, atribut, apozicija. Sadržaji rečenica i prilagođenih tekstova povezani su s mitologijom i legendama iz rane rimske povijesti.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Tekstovi i rečenice prilagođavaju se s obzirom na zahtjevnost realiziranim jezičnim sadržajima u trenutku prilagodbe. Čitaju se rečenice i prilagođeni tekstovi koji tematiziraju razdoblje od Eneje do kraja kraljevstva te rimsku mitologiju.		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ C.5.1. Imenuje i objašnjava pojmove i legende povezane s osnutkom grada Rima i ranom rimskom poviješću u doba kraljevstva.	Imenuje, opisuje i uspoređuje legende i mitove povezane s osnutkom grada Rima te smješta u prostor i vrijeme sadržaje povezane s osnutkom Rima i razdobljem kraljevstva.	Opisuje rimske junake iz rane rimske povijesti, uz pomoć učitelja prepričava više priča povezanih s osnutkom Rima i/ili razdobljem kraljevstva te smješta u prostor i vrijeme osnutak Rima i razdoblje kraljevstva.
OŠ LJ C.5.2. Navodi i prezentira sadržaje povezane s rimskim vjerovanjima i mitologijom.	Navodi, opisuje i objašnjava osnovne pojmove rimskoga vjerovanja i 12 bogova. Prezentira neki rimski obred.	Opisuje rimske bogove, obrede i svećenike.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Mitovi i legende iz rane rimske povijesti, npr. propast Troje, Enejina lutanja, osnutak grada, razdoblje kraljevstva i mitološke priče po izboru učitelja.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme prilagođenih latinskih tekstova proširuju se dodatnim izvorima i sadržajima pa se mogu uvoditi druge priče iz rane rimske povijesti i mitologije tekstovima na materinskome jeziku.		

Osnovna škola, Latinski jezik, 6. razred – 105 sati godišnje

Na kraju druge godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ A.6.1.	Definira i uočava te opisuje i tvori	Opisuje i uz pomoć učitelja grupira

Prepoznaje, primjenjuje i uspoređuje jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose. Raščlanjuje, grupira i uspoređuje jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose.
OŠ LJ A.6.2. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz prilagođenih tekstova i internacionalne riječi podrijetlom iz latinskoga jezika.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz obrađenih rečenica i prilagođenih tekstova. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla koje susreće u svakodnevnome životu povezane sa sadržajem koji se obrađuje.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz obrađenih rečenica i prilagođenih tekstova te uočava i prepoznaje u hrvatskome jeziku riječi latinskoga podrijetla.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Komparacija pridjeva, osobne i posvojne zamjenice, povratna i povratno-posvojna zamjenica, glavni i redni brojevi, oblici perfektne i participske osnove (bez konjunktiva).		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Gramatika je u funkciji teksta, a ne tekst u funkciji gramatike.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ B.6.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili tekstu.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu.
OŠ LJ B.6.2. Razumije i objašnjava prilagođeni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi rečenicu ili prilagođeni latinski tekst. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke rečenice ili prilagođenoga latinskog teksta.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj, prevodi i izdvaja bitne podatke iz rečenice ili prilagođenoga latinskog teksta.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme rečenica i prilagođenih tekstova tematski su povezane sa životom rimskoga građanina i njegovim svakodnevnim životom.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Tekstovi i rečenice prilagođavaju se s obzirom na zahtjevnost realiziranim jezičnim sadržajima u trenutku prilagodbe. Čitaju se rečenice i prilagođeni tekstovi u kojima se tematizira obiteljski život, odrastanje, izgled grada, organizacija države, pojedinci koji su se istaknuli u društvu i druge teme po izboru učitelja.		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ C.6.1. Prepoznaje najvažnije građevine u Rimu i opisuje njihovu namjenu.	Imenuje i opisuje najpoznatije građevine u Rimu. Objašnjava namjenu najpoznatijih građevina u rimsko doba.	Prepoznaje i imenuje građevine u Rimu i navodi njihovu namjenu.
OŠ LJ C.6.2. Nabraja, smješta i povezuje pojmove o rimskome svakodnevnom životu.	Imenuje i opisuje posebnosti osobnoga, obiteljskoga i javnoga života u starome Rimu. Uočava i uspoređuje sličnosti i razlike između ondašnjega i današnjega načina	Opisuje pojmove povezane s temama iz svakodnevnoga života Rimljana te uz pomoć učitelja uočava sličnosti i razlike između ondašnjega i današnjega načina života i vrijednosnoga sustava.

	života i vrijednosnoga sustava.	
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani sa životom rimskoga građanina i njegova svakodnevnoga života.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz prilagođenih tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem o tim i drugim sličnim temama po izboru učitelja. Prijedlozi tema: Obiteljski život, Odrastanje, Izgled grada, Organizacija države, Pojedinci koji su se istaknuli u društvu.		

Osnovna škola, Latinski jezik, 7. razred – 105 sati godišnje

Na kraju treće godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ A.7.1. Prepoznaje, primjenjuje i uspoređuje složene gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Definira i uočava te opisuje i tvori složene gramatičke oblike riječi i njihove odnose. Raščlanjuje, grupira i uspoređuje složene gramatičke oblike riječi i njihove odnose. Upotrebljava složene gramatičke sadržaje.	Prepoznaje složene gramatičke oblike riječi i njihove odnose.
OŠ LJ A.7.2. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz prilagođenih tekstova i internacionalne riječi podrijetlom iz latinskoga jezika.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz obrađenih rečenica i prilagođenih tekstova. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla koje susreće u svakodnevnome životu povezane sa sadržajem koji se obrađuje.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz obrađenih rečenica i prilagođenih tekstova te uočava i prepoznaje u hrvatskome jeziku riječi latinskoga podrijetla.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Konjunktivi svih osnova, oblici nepravilnih glagola, rečenične konstrukcije AcI, NcI.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Gramatika je u funkciji teksta, a ne tekst u funkciji gramatike.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ B.7.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili tekstu.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu.
OŠ LJ B.7.2. Razumije i objašnjava prilagođeni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi rečenicu ili prilagođeni latinski tekst. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke rečenice ili prilagođenoga latinskog teksta.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj i prevodi te izdvaja bitne podatke iz rečenice ili prilagođenoga latinskog teksta.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:		

Teme rečenica i tekstova tematski su povezane sa životom i djelovanjem javnih osoba u rimskoj državi		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Tekstovi i rečenice prilagođavaju se s obzirom na zahtjevnost realiziranim jezičnim sadržajima u trenutku prilagodbe. Obraduju se životi slavnih Rimljana po nekome logičnom slijedu (kronološki, vojskovođe, junaci, književnici i sl.) i po izboru učitelja. Preporučuje se da odabrani Rimljani budu iz različitih razdoblja i različitih područja djelovanja.		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ C.7.1. Nabraja, smješta i povezuje ključne osobe, pojmove i događaje iz javnoga života rimske države.	Imenuje, opisuje i uspoređuje ključne osobe, pojmove i događaje iz javnoga života rimske države. Uočava osnovna obilježja različitih tipova vladavina i važnost građanske vrline te razvija osjećaj za doprinos pojedinca životu zajednice.	Opisuje i uz pomoć učitelja uspoređuje ključne osobe, pojmove i događaje iz javnoga života rimske države.
OŠ LJ C.7.2. Komentira, diskutira i zaključuje o vrijednostima građanskih i ljudskih vrline i mana na temelju života ključnih osoba i događaja iz javnoga života rimske države.	Istražuje temelje i vrijednosti domoljublja, pripadnosti i identiteta. Tumači odnos pojedinca i zajednice. Uočava i komentira ljudske i građanske vrline i mane.	Uz pomoć učitelja istražuje temelje i vrijednosti domoljublja, pripadnosti i identiteta te tumači odnos pojedinca i zajednice.
Sadržaji i/ili preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda (jednoga ili više njih): Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani sa životom i djelovanjem javnih osoba u rimskoj državi.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz prilagođenih tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem o životu i djelovanju javnih osoba u rimskoj državi i svemu što ih je okruživalo.		

Osnovna škola, Latinski jezik, 8. razred – 105 sati godišnje

Na kraju četvrte godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ A.8.1. Prepoznaje, primjenjuje i uspoređuje složenije gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Definira i uočava te opisuje i tvori složenije gramatičke oblike riječi i njihove odnose. Raščlanjuje, grupira i uspoređuje složenije gramatičke oblike riječi i njihove odnose. Upotrebljava složenije gramatičke sadržaje.	Prepoznaje složenije gramatičke oblike riječi i njihove odnose.
OŠ LJ A.8.2. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz prilagođenih tekstova i internacionalne riječi podrijetlom iz latinskoga jezika.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz obrađenih rečenica i prilagođenih tekstova. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla koje susreće u svakodnevnome životu	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz obrađenih rečenica i prilagođenih tekstova te uočava i prepoznaje u hrvatskome jeziku riječi latinskoga podrijetla.

	povezane sa sadržajem koji se obrađuje.	
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Gerund, gerundiv, perifrastične konjugacije.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Gramatika je u funkciji teksta, a ne tekst u funkciji gramatike.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ B.8.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili tekstu.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu.
OŠ LJ B.8.2. Razumije i objašnjava prilagođeni ili izvorni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi prilagođeni ili izvorni latinski tekst. Izdvaža bitne podatke i razumije kontekst poruke rečenice ili prilagođenoga latinskog teksta.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj i prevodi te izdvaja bitne podatke iz prilagođenoga ili izvornoga latinskog teksta.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme rečenica i tekstova povezane su s temama o rimskim misliocima i umjetnicima, o utjecaju rimske civilizacije i latinskoga jezika na naše krajeve.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Tekstovi i rečenice prilagođavaju se s obzirom na zahtjevnost realiziranim jezičnim sadržajima u trenutku prilagodbe. Prilagođeni i izvorni tekstovi oslikavaju književna umjetnička djela i/ili druge umjetnosti i znanosti (retorika, filozofija, arhitektura), a posebna se pozornost posvećuje tekstovima povezanim s našim krajevima (Cezar, Farlatti, hrv. latinisti i sl.) po izboru učitelja.		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ LJ C.8.1. Nabraja, smješta i uspoređuje ključne osobe i pojmove povezane s različitim oblicima stvaralaštva u starome Rimu.	Imenuje, opisuje ključne osobe i pojmove povezane s raznim oblicima stvaralaštva u starome Rimu. Tumači i komentira ulogu umjetnika u zajednici. Razvija osjećaj za doprinos umjetničkoga djelovanja životu zajednice.	Opisuje i uz pomoć učitelja uspoređuje ključne osobe i pojmove povezane s raznim oblicima stvaralaštva u starome Rimu.
OŠ LJ C.8.2. Prepoznaje, uočava i uspoređuje utjecaj latinskoga jezika na hrvatski jezik i na druge jezike.	Prepoznaje i opisuje razvoj, širenje i važnost latinskoga jezika. Uočava i raspravlja o utjecaju latinskoga jezika na hrvatski jezik i na druge jezike s kojima se susreće.	Opisuje širenje i važnost latinskoga jezika u Europi.
OŠ LJ C.8.3. Opisuje, komentira i diskutira o utjecaju Rima na razvoj civilizacije u našim krajevima.	Navodi i povezuje područja i gradove u Republici Hrvatskoj koji su bili u dodiru s rimskom civilizacijom. Prepoznaje i uspoređuje osnovne materijalne ostatke i artefakte povezane s rimskom civilizacijom. Uočava i diskutira o važnosti utjecaja	Prepoznaje područja i gradove i uz pomoć učitelja navodi osnovne materijalne ostatke i artefakte povezane s rimskom civilizacijom.

	Rimljana na razvoj hrvatskoga kulturnog identiteta.	
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani s rimskim misliocima i umjetnicima te utjecajem rimske civilizacije i latinskoga jezika na naše krajeve.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem područja retorike, filozofije, umjetnosti, književnosti, arhitekture, a posebna se pozornost posvećuje temama povezanim s našim krajevima i utjecaju latinskoga jezika na hrvatski jezik i na druge jezike.		

Klasična gimnazija (nastavljači), Latinski jezik, 1. razred – 105 sati godišnje

Na kraju pete godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ A.1.1. Pravilno skandira pjesničke metre.	Prepoznaje kvantitetu slogova, navodi osnovne stope, definira osnovna pravila prozodije. Na temelju sheme i forme teksta prepoznaje pjesničke metre. Oblikuje metričku shemu i pravilno skandira pjesničke metre.	Prepoznaje kvantitetu slogova, uz pomoć učitelja oblikuje metričku shemu i skandira poznate stihove.
SŠ (1) LJ A.1.2. Prepoznaje, primjenjuje i raščlanjuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose.	Definira, uočava i opisuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose. Grupira i raščlanjuje složenije gramatičke i njihove odnose.	Opisuje i uz pomoć učitelja prepoznaje i određuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose.
SŠ (1) LJ A.1.3. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz izvornih tekstova i riječi latinskoga podrijetla u hrvatskome jeziku.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova. Služi se dvojezičnim rječnicima u knjižnome i digitalnome formatu. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova, služi se dvojezičnim rječnicima te uz pomoć učitelja uočava i prepoznaje najčešće riječi latinskoga podrijetla u hrvatskome jeziku.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Daktilski heksametar i elegijski distih, <i>consecutio temporum</i> .		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Učenici prepoznaju lirske metre po formi teksta i zadanoj shemi, a za daktilski heksametar i elegijski distih sami ili uz učiteljevu pomoć mogu složiti metričku shemu.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ B.1.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili tekstu.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu te uz učiteljevu pomoć određuje suodnose u rečenici.
SŠ (1) LJ B.1.2. Izdvaja i opisuje	Navodi, grupira i opisuje obilježja	Uočava i izdvaja obilježja historiografije,

osnovna obilježja historiografije, retorike i lirske poezije.	historiografije, retorike i lirske poezije. Primjenjuje stilske postupke antičke retorike. Služi se znanjem o retorici oblikujući govor o zadanoj temi.	retorike i lirske poezije na izvornome tekstu te uz smjernice oblikuje kraći govor o temi iz svakodnevnoga života.
SŠ (1) LJ B.1.3. Razumije i objašnjava izvorni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi rečenicu iz izvornoga latinskog teksta. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke rečenice iz izvornoga latinskog teksta. Razvija samopouzdanje i vještine donošenja odluka i suradničke odnose u skupini.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj, prevodi i izdvaja bitne podatke iz rečenice, izvornoga latinskog teksta te razvija samopouzdanje i vještine donošenja odluka i suradničke odnose u skupini u skladu sa svojim sposobnostima.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Sadržaji rečenica i izvornih tekstova tematski su povezani s Ciceronovim razdobljem rimske književnosti.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Čitaju se komentirani ulomci izvornih tekstova povezanih s retorikom (Ciceron), historiografijom (Cezar, Salustije, Nepot) i lirskom poezijom (Katul) po izboru učitelja.		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ C.1.1. Komentira, diskutira i zaključuje o osnovnim pojmovima povezanim s Ciceronovim dobom.	Prepoznaje i uspoređuje pojmove povezane s političkim prilikama i društvenim procesima te s propašću republike i uspostavom carstva. Povezuje i obuhvaća sadržaje o odnosu parlamentarizma i monarhije kreativno oblikujući i izražavajući vlastite stavove.	Prepoznaje i uz pomoć učitelja uspoređuje pojmove povezane s političkim prilikama i društvenim procesima te s propašću republike i uspostavom carstva.
SŠ (1) LJ C.1.2. Uočava, uspoređuje i komentira utjecaj vanjskih i unutarnjih sukoba na svakodnevni život zajednice i razvoj kritičke misli.	Uočava međuovisnost vanjskih i unutarnjih sukoba na svakodnevni život zajednice. Uspoređuje i svojim riječima komentira pojmove: sloboda govora, bunt u zajednici, želja za promjenom društvenih prilika.	Uočava međuovisnost vanjskih i unutarnjih sukoba na svakodnevni život zajednice. Uz pomoć učitelja uspoređuje pojmove: sloboda govora, bunt u zajednici, želja za promjenom društvenih prilika.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani s Ciceronovim razdobljem rimske književnosti i povijesnim okolnostima u 1. st.pr. Kr.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem sekundarne literature pri čemu se mogu istraživati i autori i djela koji nisu čitani u izvorniku te uspoređivati antički autori s kasnijim autorima istih vrsta i njihov utjecaj na kasnija razdoblja.		

**Klasična gimnazija (nastavljači), Latinski jezik, 2. razred –
105 sati godišnje**

Na kraju šeste godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda

SŠ (1) LJ A.2.1. Prepoznaje, primjenjuje i raščlanjuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose.	Definira, uočava i opisuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose. Grupira i raščlanjuje složenije gramatičke i njihove odnose.	Opisuje te uz pomoć učitelja prepoznaje i određuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose.
SŠ (1) LJ A.2.2. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz izvornih tekstova i riječi latinskoga podrijetla u hrvatskome jeziku.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova. Služi se dvojezičnim rječnicima u knjižnome i digitalnome formatu. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova, služi se dvojezičnim rječnicima te uz učiteljevu pomoć uočava i prepoznaje najčešće riječi latinskoga podrijetla u hrvatskome jeziku.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Sistematizacija sadržaja realiziranih prethodnih godina.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Radi se na obogaćivanju učenikova vokabulara kao i latinizama u hrvatskome jeziku i u drugim stranim jezicima.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ B.2.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili tekstu.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu te određuje suodnose u rečenici.
SŠ (1) LJ B.2.2. Izdvaja i analizira obilježja pjesničkoga (epskoga i lirskoga) jezika i stila te proznih tekstova iz Augustova doba.	Navodi, grupira i opisuje obilježja rimskoga epskog i lirskoga pjesništva. Uočava i uspoređuje razlike u proznome stilu između Ciceronova i Augustova doba.	Uočava i izdvaja obilježja epskoga i lirskoga pjesništva te proze u Augustovo doba.
SŠ (1) LJ B.2.3. Razumije i objašnjava izvorni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi izvorni latinski tekst. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke iz originalnoga latinskog teksta. Na temelju različitih izvornih tekstova raspravlja o različitim temama uočavajući i tumačeći uzročno-posljedične veze.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj, prevodi i izdvaja bitne podatke iz izvornoga latinskog teksta te, uočavajući uzročno-posljedične veze, izražava vlastiti stav o pročitane tekstu.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Sadržaji rečenica i izvornih tekstova tematski su povezani s Augustovim razdobljem rimske književnosti.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Čitaju se komentirani ulomci izvornih tekstova tematski povezanih s poezijom (Vergilije, Ovidije, Horacije) i prozom (Livije) Augustova razdoblja rimske književnosti po izboru učitelja.		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ C.2.1. Komentira, diskutira i zaključuje o osnovnim pojmovima povezanim s Augustovim	Prepoznaje i uspoređuje pojmove povezane s političkim, društvenim i kulturnim procesima u razdoblju ranoga Carstva.	Prepoznaje i uz pomoć učitelja uspoređuje pojmove povezane s političkim prilikama i društvenim procesima u razdoblju ranoga

dobom.	Povezuje i obuhvaća sadržaje s obzirom na utjecaj politike na stvaranje nacionalnoga identiteta kreativno oblikujući i izražavajući vlastite stavove.	Carstva.
SŠ (1) LJ C.2.2. Uočava, uspoređuje i objašnjava odnose politike, ekonomije i umjetnosti.	Uočava međuovisnost političkih utjecaja, ekonomskih prilika i umjetničke produkcije. Uspoređuje i svojim riječima objašnjava pojmove: umjetnička sloboda, cenzura, autocenzura, stvaranje umjetničkih djela u političke svrhe.	Uočava međuovisnost političkih utjecaja, ekonomskih prilika i umjetničke produkcije te uz pomoć učitelja objašnjava pojmove: umjetnička sloboda, cenzura, autocenzura, stvaranje umjetničkih djela u političke svrhe.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani s Augustovim razdobljem rimske književnosti i povijesnim okolnostima u kojima je nastalo.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem sekundarne literature pri čemu se mogu istraživati i autori i djela koji nisu čitani u izvorniku i uspoređivati antički autori s kasnijim autorima istih vrsta i njihov utjecaj na kasnija razdoblja.		

Klasična gimnazija (nastavljači), Latinski jezik, 3. razred – 105 sati godišnje

Na kraju sedme godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ A.3.1. Prepoznaje, primjenjuje i raščlanjuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose.	Definira, uočava i opisuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose. Grupira i raščlanjuje složenije gramatičke i njihove odnose.	Opisuje te uz pomoć učitelja prepoznaje i određuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose.
SŠ (1) LJ A.3.2. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz izvornih tekstova i riječi latinskoga podrijetla u hrvatskome jeziku.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova. Služi se dvojezičnim rječnicima u knjižnome i digitalnome formatu. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova, služi se dvojezičnim rječnicima te uz pomoć učitelja uočava i prepoznaje najčešće riječi latinskoga podrijetla u hrvatskome jeziku.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Sistematizacija sadržaja realiziranih prethodnih godina.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Radi se na obogaćivanju učenikova vokabulara kao i latinizama u hrvatskome jeziku i u drugim stranim jezicima.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ B.3.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u	Određuje odnose riječi u rečenici, prepoznaje i povezuje suodnose	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu te određuje suodnose

rečenici i/ili tekstu.	unutar rečenice i/ili teksta.	unutar rečenice.
SŠ (1) LJ B.3.2. Uočava i povezuje obilježja jezika i stila književnosti kasne antike.	Navodi, grupira i opisuje obilježja jezika i stila književnosti kasne antike.	Uočava i izdvaja obilježja jezika i stila književnosti kasne antike.
SŠ (1) LJ B.3.3. Razumije i objašnjava izvorni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi izvorni latinski tekst. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke iz izvornoga latinskog teksta. Na temelju različitih izvornih tekstova raspravlja o različitim temama uočavajući i tumačeći uzročno-posljedične veze.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj, prevodi i izdvaja bitne podatke iz izvornoga latinskog teksta te, uočavajući uzročno-posljedične veze, izražava vlastiti stav o pročitane tekstu.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Sadržaji rečenica i izvornih tekstova povezani su s temama Srebrno razdoblje ili Razdoblje propadanja rimske književnosti.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Čitaju se komentirani ulomci izvornih tekstova koji su nastali u Srebrnom razdoblju (Petronije, Marcijal, Tacit, Kvintilijan) ili Razdoblju propadanja rimske književnosti (Svetonije, crkveni oci, ranokršćanski pisci itd.) po izboru učitelja.		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ C.3.1. Nabraja, smješta i povezuje pojmove povezane s kasnim Carstvom.	Smješta u prostor i vrijeme glavna obilježja političkih i civilizacijskih gibanja u posljednjemu razdoblju antike. Povezuje i obuhvaća sadržaje povezane s društvenim prilikama u Europi uoči propasti Rimskoga Carstva kreativno oblikujući i izražavajući vlastite stavove.	Prepoznaje i uz pomoć učitelja uspoređuje pojmove povezane s kasnim Carstvom.
SŠ (1) LJ C.3.2. Komentira, diskutira i zaključuje o pojmovima povezanim s rimskom književnosti.	Prepoznaje i uspoređuje pojmove povezane s rimskom književnosti. Samostalno izlaže i izrađuje prikaz izabrane teme s obzirom na književne žanrove, razdoblja i autore staroga Rima.	Uz pomoć učitelja uočava i izdvaja obilježja pojedinoga razdoblja rimske književnosti.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, povezani s temom Srebrno razdoblje ili Razdoblje propadanja rimske književnosti i tim razdobljima u povijesti.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem sekundarne literature pri čemu se mogu istraživati i autori i djela koji nisu čitani u izvorniku i uspoređivati antički autori s kasnijim autorima istih vrsta i njihov utjecaj na kasnija razdoblja, ali i povijesni kontekst razdoblja carstva i propadanja rimske države.		

**Klasična gimnazija(nastavljači), Latinski jezik, 4. razred –
96 sati godišnje**

Na kraju osme godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost

odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ A.4.1. Prepoznaje, primjenjuje i raščlanjuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose.	Definira, uočava i opisuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose. Grupira i raščlanjuje složenije gramatičke i njihove odnose.	Opisuje te uz pomoć učitelja prepoznaje i određuje složenije gramatičke sadržaje i njihove odnose.
SŠ (1) LJ A.4.2. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz izvornih tekstova i riječi latinskoga podrijetla u hrvatskome jeziku.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova. Služi se se dvojezičnim rječnicima u knjižnome i digitalnome formatu. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova, služi se dvojezičnim rječnicima te uz pomoć učitelja uočava i prepoznaje najčešće riječi latinskoga podrijetla u hrvatskome jeziku.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Sistematizacija sadržaja realiziranih prethodnih godina.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Radi se na obogaćivanju učenikova vokabulara kao i latinizama u hrvatskome jeziku i u drugim stranim jezicima.

B. Iskustvo teksta i komunikacija

odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ B.4.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili tekstu.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu te određuje suodnose unutar rečenice.
SŠ (1) LJ B.4.2. Uočava i povezuje obilježja jezika i stila književnosti razdoblja kršćanske literature i hrvatskih latinista.	Navodi, grupira i opisuje obilježja jezika i stila književnosti razdoblja kršćanske literature i hrvatskih latinista.	Uočava i izdvaja obilježja jezika i stila književnosti razdoblja kršćanske literature i hrvatskih latinista.
SŠ (1) LJ B.4.3. Razumije i objašnjava izvorni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi izvorni latinski tekst. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke iz izvornoga latinskog teksta. Na temelju različitih izvornih tekstova raspravlja o različitim temama uočavajući i tumačeći uzročno-posljedične veze.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj, prevodi i izdvaja bitne podatke iz izvornoga latinskog teksta te, uočavajući uzročno-posljedične veze, izražava vlastiti stav o pročitanome tekstu.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Sadržaji rečenica i tekstova tematski su povezani s postklasičnim razdobljem, srednjim vijekom i razdobljem književnoga stvaralaštva hrvatskih latinista.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Čitaju se komentirani ulomci izvornih tekstova koji su nastali u postklasičnome razdoblju, srednjemu vijeku i hrvatskome latinizmu po izboru učitelja.

C. Civilizacija i baština

odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (1) LJ C.4.1. Nabraja, smješta i povezuje pojmove povezane s kasnim Carstvom, srednjim vijekom i hrvatskim latinizmom.	Smješta u prostor i vrijeme glavna obilježja političkih i civilizacijskih gibanja na razmeđu antike i srednjega vijeka. Povezuje i obuhvaća sadržaje o društvenim prilikama u Europi i Hrvatskoj u navedenome razdoblju kreativno oblikujući i izražavajući vlastite stavove.	Prepoznaje i uz pomoć učitelja uspoređuje pojmove povezane s kasnim Carstvom, srednjim vijekom i hrvatskim latinizmom.
SŠ (1) LJ C.4.2. Komentira, diskutira i zaključuje o ulozi latinskoga jezika kao mosta između antike, srednjega vijeka i kasnijih razdoblja.	Prepoznaje i uspoređuje utjecaj migracija naroda na kulturni krajobraz Europe. Povezuje i obuhvaća unutarnje čimbenike raspada Rimskoga Carstva. Kritički analizira i tumači transformaciju latinskoga jezika iz govornoga jezika u jezik kulture, religije i znanosti.	Uspoređuje pojmove povezane s promjenom kulturnoga krajobraza Europe tijekom velikih migracija naroda te uz pomoć učitelja izlaže razloge velikih promjena koje su dovele do raspada Rimskoga Carstva.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani s postklasičnim razdobljem, srednjim vijekom i razdobljem književnoga stvaralaštva hrvatskih latinista.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem sekundarne literature pri čemu se mogu istraživati i autori i djela koji nisu čitani u izvorniku i uspoređivati autori s kasnijim autorima istih vrsta i njihov utjecaj na kasnija razdoblja. U drugome se polugodištu predviđa sinteza i/ili refleksija o cjelokupnome učenju latinskoga jezika u obliku projektne nastave, a odabir tema, metoda i načina obrade u potpunosti je prepušten učitelju.		

Početnici (klasična gimnazija) (105+105+105+96)

Kurikulum početnoga učenja latinskoga jezika u klasičnim gimnazijama u početku je usmjeren na stjecanje i razvijanje jezičnih kompetencija. Prilagođeni tekstovi na kojima ih učenik stječe i produbljuje, istodobno mu otvaraju temeljni uvid u rimsku legendarnu povijest, svakodnevni život, ključne osobe koje su oblikovale klasičnu rimsku civilizaciju i kulturu i utjecaj te kulture na oblikovanje hrvatskoga kulturnog identiteta. Učenik se zatim radom na izvornim tekstovima upušta u postizanje ishoda koji su organizirani u tri velike književno-povijesne cjeline. Prva se odnosi na Ciceronovo doba, druga na Augustovo, a treća na razdoblje kasnoga carstva i postklasičnu latinsku književnu produkciju.

Klasična gimnazija (početnici), Latinski jezik, 1. razred – 105 sati godišnje

Na kraju prve razine učenja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ A.1.1. Vlada pravilima čitanja i pisanja te pravilnoga naglašavanja latinskih riječi.	Nabraja redom znakove latinske abecede. Primjenjuje pravila čitanja i pisanja latinskih riječi klasičnim i tradicionalnim izgovorom.	Upotrebljava pravilno znakove latinske abecede u pisanju, primjenjuje uz pomoć učitelja pravila čitanja, pisanja i naglašavanja te uz pomoć učitelja prepoznaje u čitanju klasični izgovor od tradicionalnoga izgovora.
SŠ (2) LJ A.1.2. Prepoznaje, primjenjuje i uspoređuje jednostavnije i jednostavne gramatičke oblike	Prepoznaje, definira i uočava te opisuje i tvori jednostavnije i jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose. Raščlanjuje, grupira i uspoređuje	Opisuje i uz pomoć učitelja grupira jednostavnije i jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose.

riječi i njihove odnose.	jednostavnije i jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	
SŠ (2) LJ A.1.3. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz prilagođenih tekstova i riječi latinskoga podrijetla.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz prilagođenih tekstova, služi se samostalno rječnicima u knjižnome i digitalnome formatu te uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz prilagođenih tekstova, služi se dvojezičnim rječnicima te uz pomoć učitelja uočava i prepoznaje najčešće riječi latinskoga podrijetla.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Imenice od 1. do 5. deklinacije, pridjevi od 1. do 3. deklinacije, prezentska osnova (sve osim konjunktiva – akt. i pas.), osobne i posvojne zamjenice, povratna i povratno-posvojna zamjenica, komparacija pridjeva.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Gramatika je u funkciji teksta, a ne tekst u funkciji gramatike.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ B.1.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenicama.	Određuje odnose riječi u rečenici, prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu.
SŠ (2) LJ B.1.2. Razumije i objašnjava prilagođeni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi rečenicu, prilagođeni latinski tekst. Izdvađa bitne podatke i razumije kontekst poruke rečenice prilagođenoga latinskog teksta.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj i prevodi te izdvaja bitne podatke i objašnjava kontekst.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Sadržaji rečenica i tekstova povezani su s temama o rimskoj povijesti od legende do carstva i o utjecaju rimske civilizacije i latinskoga jezika na naše krajeve.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Tekstovi i rečenice prilagođavaju se s obzirom na zahtjevnost realiziranim jezičnim sadržajima u trenutku prilagodbe. Obrađuju se tekstovi koji čine neku logičku cjelinu ili priču i daju sliku razvoja rimskoga društva po izboru učitelja.		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ C.1.1. Nabroja, smješta i uspoređuje pojmove povezane s rimskom poviješću.	Imenuje, opisuje i uspoređuje rimske kraljeve, junake rimskih legendi te ključne povijesne osobe iz doba Republike i Carstva. Uočava osnovna obilježja različitih tipova vladavina i važnost građanske vrline te razvija osjećaj za doprinos pojedinca životu zajednice.	Opisuje i uz pomoć učitelja uspoređuje ključne osobe, pojmove i događaje povezane s rimskom poviješću.
SŠ (2) LJ C.1.2. Komentira, diskutira i zaključuje o vrijednostima građanskih i ljudskih vrlina i mana na temelju života ključnih osoba i događaja iz rimske povijesti.	Istražuje temelje i vrijednosti domoljublja, pripadnosti i identiteta. Tumači odnos pojedinca i zajednice. Uočava i komentira ljudske i građanske vrline i mane.	Uz pomoć učitelja istražuje temelje i vrijednosti domoljublja, pripadnosti i identiteta te tumači odnos pojedinca i zajednice.

SŠ (2) LJ C.1.3. Prepoznaje, uočava i uspoređuje utjecaj latinskoga jezika na hrvatski jezik i na druge jezike.	Prepoznaje i opisuje razvoj, širenje i važnost latinskoga jezika. Prepoznaje romanske jezike kao direktne sljednike latinskoga jezika. Uočava i raspravlja o utjecaju latinskoga jezika na hrvatski jezik i na druge jezike s kojima se susreće.	Opisuje širenje i važnost latinskoga jezika u Europi.
SŠ (2) LJ C.1.4. Opisuje, komentira i diskutira o utjecaju Rima na razvoj civilizacije u našim krajevima.	Navodi i povezuje područja i gradove u Republici Hrvatskoj povezane s rimskom civilizacijom. Prepoznaje i uspoređuje osnovne materijalne ostatke i artefakte povezane s rimskom civilizacijom. Uočava i diskutira o važnosti utjecaja Rimljana na razvoj hrvatskoga kulturnog identiteta.	Prepoznaje područja i gradove i uz pomoć učitelja navodi osnovne materijalne ostatke i artefakte povezane s rimskom civilizacijom.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani s rimskom poviješću (od legende do carstva) te utjecajem rimske civilizacije i latinskoga jezika na naše krajeve.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem sekundarne literature pri čemu se mogu istraživati i autori i djela koji nisu čitani u izvorniku.		

Klasična gimnazija (početnici), Latinski jezik, 2. razred – 105 sati godišnje

Na kraju druge godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ A.2.1. Pravilno skandira pjesničke metre.	Prepoznaje kvantitetu slogova, navodi osnovne stope i definira osnovna pravila prozodije. Na temelju sheme i forme teksta prepoznaje pjesničke metre. Oblikuje metričku shemu i pravilno skandira pjesničke metre.	Prepoznaje kvantitetu slogova, uz pomoć učitelja oblikuje metričku shemu i skandira poznate stihove.
SŠ (2) LJ A.2.2. Prepoznaje, primjenjuje i uspoređuje složene i složenije gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Definira i uočava te opisuje i tvori složene i složenije gramatičke oblike i njihove odnose. Raščlanjuje, grupira i uspoređuje složene i složenije gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Opisuje i grupira složene i složenije gramatičke oblike i njihove odnose.
SŠ (2) LJ A.2.3. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz prilagođenih i izvornih tekstova i riječi latinskoga podrijetla.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz prilagođenih ili izvornih tekstova. Služi se dvojezičnim rječnicima u knjižnome i digitalnome formatu. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz prilagođenih i izvornih tekstova, služi se dvojezičnim rječnicima te uz pomoć učitelja uočava i prepoznaje najčešće riječi latinskoga podrijetla.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Daktilski heksametar i elegijski distih, tvorba i komparacija priloga, indikativi i infinitivi perfektne i participske osnove, konjunktivi svih osnova, nepravilni glagoli, gerund, gerundiv, supin, pokazne zamjenice, rečenične konstrukcije – ak+inf,		

nom+inf, perifr.akt., perifr.pas., abl.aps., zavisne rečenice i <i>consecutio temporum</i> .		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Učenici prepoznaju lirske metre na temelju forme teksta i zadane sheme, a za daktilski heksametar i elegijski distih sami ili uz pomoć učitelja slažu metričku shemu. Obrađena gramatika u funkciji je teksta, a ne tekst u funkciji gramatike.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ B.2.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili tekstu.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu.
SŠ (2) LJ B.2.2. Izdvaja i opisuje osnovna obilježja historiografije, retorike i lirske poezije.	Navodi, grupira i opisuje obilježja historiografije, retorike i lirske poezije. Primjenjuje stilske postupke rimske (antičke) retorike. Služi se znanjima o retorici oblikujući govor o zadanoj temi.	Uočava i izdvaja obilježja historiografije, retorike i lirske poezije na izvornome tekstu te prema smjernicama oblikuje kraći govor o temi iz svakodnevnoga života.
SŠ (2) LJ B.2.3. Razumije i objašnjava prilagođeni i izvorni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi rečenicu, prilagođeni i izvorni latinski tekst. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke rečenice, prilagođenoga i izvornoga latinskog teksta. Razvija samopouzdanje i vještine donošenja odluka i suradničke odnose u skupini.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj i prevodi te izdvaja bitne podatke iz rečenice, prilagođenoga i izvornoga latinskog teksta te razvija samopouzdanje i vještine donošenja odluka i suradničke odnose u skupini u skladu sa svojim sposobnostima.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Sadržaji rečenica i prilagođenih ili izvornih tekstova povezani su s temom Rimska svakidašnjica, a u drugome su dijelu godine ti sadržaji povezani s Ciceronovim razdobljem rimske književnosti.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Tekstovi i rečenice prilagođavaju se s obzirom na zahtjevnost realiziranim jezičnim sadržajima u trenutku prilagodbe. Tekstovi koji su povezani s rimskom svakidašnjicom (svakodnevni život, obitelj, obrazovanje, stanovanje, arhitektura, organizacija države i sl.) temeljeni su na temama djela antičkih autora (npr. Plaut, Terencije, Horacije, Ciceron). Za drugo se polugodište preporučuje da izvorni tekstovi budu povezani s djelima autora iz Ciceronova razdoblja rimske književnosti (Cezar, Ciceron, Salustije, Nepot, Katul).		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ C.2.1. Nabraja, smješta i povezuje pojmove iz rimskoga svakodnevnog života.	Imenuje i opisuje posebnosti osobnoga, obiteljskoga i javnoga života u starome Rimu. Uočava sličnosti i razlike između ondašnjega i današnjega načina života i vrijednosnoga sustava te ih uspoređuje.	Opisuje pojmove povezane s temama iz svakodnevnoga života Rimljana te uz pomoć učitelja uočava sličnosti i razlike između ondašnjega i današnjega načina života i vrijednosnoga sustava.
SŠ (2) LJ C.2.2. Prepoznaje najvažnije građevine u Rimu i opisuje njihovu namjenu.	Imenuje i opisuje najpoznatije građevine u Rimu. Objašnjava namjenu najpoznatijih građevina u rimsko doba.	Prepoznaje i imenuje građevine u Rimu i navodi namjenu.
SŠ (2) LJ C.2.3. Komentira, diskutira i zaključuje	Prepoznaje i uspoređuje pojmove povezane s političkim prilikama i	Prepoznaje i uz pomoć učitelja uspoređuje pojmove povezane s

o osnovnim pojmovima povezanim s Ciceronovim dobom.	društvenim procesima te s propašću republike i uspostavom carstva. Povezuje i obuhvaća sadržaje o odnosu parlamentarizma i monarhije kreativno oblikujući i izražavajući vlastite stavove.	političkim prilikama i društvenim procesima te s propašću republike i uspostavom carstva.
SŠ (2) LJ C.2.4. Uočava, uspoređuje i komentira utjecaj vanjskih i unutarnjih sukoba na svakodnevni život zajednice i razvoj kritičke misli.	Uočava međuovisnost vanjskih i unutarnjih sukoba na svakodnevni život zajednice. Uspoređuje i svojim riječima komentira pojmove: sloboda govora, želja za promjenom društvenih prilika.	Uočava međuovisnost vanjskih i unutarnjih sukoba na svakodnevni život zajednice te uz pomoć učitelja uspoređuje pojmove: sloboda govora, želja za promjenom društvenih prilika.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, povezani s temom Rimska svakidašnjica, a u drugome polugodištu s Ciceronovim razdobljem rimske književnosti.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem sekundarne literature pri čemu se mogu istraživati i autori i djela koji nisu čitani u izvorniku i uspoređivati autori s kasnijim autorima istih vrsta i njihov utjecaj na kasnija razdoblja.		

Klasična gimnazija (početnici), Latinski jezik, 3. razred – 105 sati godišnje

Na kraju treće godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ A.3.1. Prepoznaje, primjenjuje i uspoređuje složene i složenije gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Definira i uočava te opisuje i tvori složene i složenije gramatičke oblike i njihove odnose. Raščlanjuje, grupira i uspoređuje složene i složenije gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Opisuje i grupira složene i složenije gramatičke oblike i njihove odnose.
SŠ (2) LJ A.3.2. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz izvornih tekstova i riječi latinskoga podrijetla u hrvatskome jeziku.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova. Služi se dvojezičnim rječnicima u knjižnome i digitalnome formatu. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova, služi se dvojezičnim rječnicima te uz pomoć učitelja uočava i prepoznaje najčešće riječi latinskoga podrijetla u hrvatskome jeziku.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: <i>consecutio temporum</i>		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Radi se na obogaćivanju učenikova vokabulara kao i latinizama u hrvatskome jeziku i u drugim stranim jezicima.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ B.3.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili tekstu.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu te određuje suodnose unutar rečenice.

SŠ (2) LJ B.3.2. Izdvađa i analizira obilježja pjesničkoga (epskoga i lirskoga) jezika i stila te proznih tekstova Augustova doba.	Navodi, grupira i opisuje obilježja rimskoga epskog i lirskoga pjesništva. Uočava i uspoređuje razlike u proznome stilu između Ciceronova i Augustova doba.	Uočava i izdvaja obilježja epskoga i lirskoga pjesništva i proze u Augustovo doba.
SŠ (2) LJ B.3.3. Razumije i objašnjava izvorni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi izvorni latinski tekst. Izdvađa bitne podatke i razumije kontekst poruke iz izvornoga latinskog teksta. Na temelju različitih izvornih tekstova raspravlja o različitim temama uočavajući i tumačeći uzročno-posljedične veze.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj, prevodi i izdvaja bitne podatke iz izvornoga latinskog teksta te, uočavajući uzročno-posljedične veze, izražava vlastiti stav o pročitanome tekstu.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Sadržaji rečenica i tekstova tematski su povezani s Augustovim razdobljem rimske književnosti .		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučuje se da izvorni tekstovi budu povezani s djelima autora iz Augustova razdoblja rimske književnosti (Vergilije, Ovidije, Horacije, Livije).		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ C.3.1. Komentira, diskutira i zaključuje o osnovnim pojmovima iz Augustova doba.	Prepoznaje i uspoređuje pojmove povezane s političkim, društvenim i kulturnim procesima u razdoblju ranoga Carstva. Povezuje i ujedinjuje sadržaje o utjecaju politike na stvaranje nacionalnoga identiteta kreativno oblikujući i izražavajući vlastite stavove.	Prepoznaje i uz pomoć učitelja uspoređuje pojmove povezane s političkim prilikama i društvenim procesima u razdoblju ranoga Carstva.
SŠ (2) LJ C.3.2. Uočava, uspoređuje i objašnjava odnose politike, ekonomije i umjetnosti.	Uočava međuovisnost političkih utjecaja, ekonomskih prilika i umjetničke produkcije. Uspoređuje i svojim riječima objašnjava pojmove: umjetnička sloboda, cenzura, autocenzura, stvaranje umjetničkih djela u političke svrhe.	Uočava međuovisnost političkih utjecaja, ekonomskih prilika i umjetničke produkcije te uz pomoć učitelja objašnjava pojmove: umjetnička sloboda, cenzura, autocenzura, stvaranje umjetničkih djela u političke svrhe.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani s Augustovim razdobljem rimske književnosti i povijesnim razdobljem u kojemu je nastalo.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem sekundarne literature pri čemu se mogu istraživati i autori i djela koji nisu čitani u izvorniku i uspoređivati autori s kasnijim autorima istih vrsta i njihov utjecaj na kasnija razdoblja.		

Klasična gimnazija (početnici), Latinski jezik, 4. razred – 96 sati godišnje

Na kraju četvrte godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda

SŠ (2) LJ A.4.1. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz izvornih tekstova i riječi latinskoga podrijetla.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova. služi se dvojezičnim rječnicima u knjižnome i digitalnome formatu. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz izvornih tekstova, služi se dvojezičnim rječnicima te uz pomoć učitelja uočava i prepoznaje najčešće riječi latinskoga podrijetla.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Sistematizacija sadržaja realiziranih prethodnih godina.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Radi se na obogaćivanju učenikova vokabulara kao i latinizama u hrvatskome jeziku i u drugim stranim jezicima.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ B.4.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili tekstu.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Povezuje odnose riječi u poznatome tekstu i uz pomoć učitelja određuje suodnose unutar rečenice.
SŠ (2) LJ B.4.2. Uočava i povezuje obilježja jezika i stila književnosti kasne antike, postklasičnoga razdoblja, kršćanske literature i hrvatskih latinista.	Navodi, grupira i opisuje obilježja jezika i stila književnosti kasne antike, postklasičnoga razdoblja, kršćanske literature i hrvatskih latinista.	Uočava i izdvaja obilježja jezika i stila književnosti kasne antike, postklasičnoga razdoblja, kršćanske literature i hrvatskih latinista.
SŠ (2) LJ B.4.3. Razumije i objašnjava izvorni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi izvorni latinski tekst. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke iz izvornoga latinskog teksta. Na temelju različitih izvornih tekstova raspravlja o različitim temama uočavajući i tumačeći uzročno-posljedične veze.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj, prevodi i izdvaja bitne podatke iz izvornoga latinskog teksta te, uočavajući uzročno-posljedične veze, izražava vlastiti stav o pročitane tekstu.
SŠ (2) LJ B.4.4. Komentira, diskutira i zaključuje o pojmovima rimske književnosti.	Prepoznaje i uspoređuje pojmove rimske književnosti. Samostalno izlaže i izrađuje prikaz izabrane teme s obzirom na književne žanrove, razdoblja i autore staroga Rima.	Uz pomoć učitelja uočava i izdvaja obilježja pojedinoga razdoblja rimske književnosti.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Sadržaji rečenica i tekstova povezani su s temama Srebrno razdoblje ili Razdoblje propadanja rimske književnosti te s postklasičnim razdobljem, srednjim vijekom i razdobljem književnoga stvaralaštva hrvatskih latinista.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Čitaju se komentirani ulomci izvornih tekstova nastali u Srebrnom razdoblju (Petronije, Marcijal, Tacit, Kvintilijan) ili razdoblju propadanja rimske književnosti (Svetonije, crkveni oci, ranokršćanski pisci itd.), također i autori iz postklasičnoga razdoblja, srednjega vijeka ili hrvatskoga latinizma po izboru učitelja		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ C.4.1.	Smješta u prostor i vrijeme glavna	Prepoznaje i uz pomoć učitelja uspoređuje

Nabraja, smješta i povezuje pojmove povezane s kasnim Carstvom, srednjim vijekom i hrvatskim latinizmom.	obilježja političkih i civilizacijskih gibanja na razmeđu antike i srednjega vijeka. Povezuje i obuhvaća sadržaje povezane s društvenim prilikama u Europi i Hrvatskoj u navedenome razdoblju kreativno oblikujući i izražavajući vlastite stavove.	pojmove povezane s kasnim Carstvom, srednjim vijekom i hrvatskim latinizmom.
SŠ (2) LJ C.4.2. Komentira, diskutira i zaključuje o ulozi latinskoga jezika kao mosta između antike, srednjega vijeka i kasnijih razdoblja.	Prepoznaje i uspoređuje utjecaj migracija naroda na kulturni krajobraz Europe. Povezuje i obuhvaća unutarnje čimbenike raspada Rimskoga Carstva. Kritički promatra transformaciju latinskoga jezika iz govornoga jezika u jezik kulture, religije i znanosti.	Uspoređuje pojmove povezane s promjenom kulturnoga krajobraza Europe tijekom velikih migracija naroda i uz pomoć učitelja izlaže razloge velikih promjena koje su dovele do raspada Rimskoga Carstva.
Sadržaji za ostvarivanje za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda (jednog ili više njih): Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, povezani s temom Srebrno razdoblje ili Razdoblje propadanja rimske književnosti te s postklasičnim razdobljem, srednjim vijekom i razdobljem književnoga stvaralaštva hrvatskih latinista.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem sekundarne literature pri čemu se mogu istraživati i autori i djela koji nisu čitani u izvorniku i uspoređivati autori s kasnijim autorima istih vrsta i njihov utjecaj na kasnija razdoblja.		

Opće, jezične, prirodoslovne i prirodoslovno-matematičke gimnazije (70 + 70)

Kurikulum za dvogodišnje učenje latinskoga jezika u općim, prirodoslovnim i prirodoslovno-matematičkim i jezičnim gimnazijama ima dvije razine. U prvoj, ostvarivanjem ishoda na prilagođenim tekstovima, učenik stječe osnovne jezične kompetencije i istodobno ostvaruje uvid u temeljne fenomene rimske civilizacije i povijesti, njezinih protagonista i njihovih mana i vrlina. Na drugoj su razini učiteljima i učenicima ponuđene teme koje opisuju društvene, političke, religijske i druge fenomene klasične rimske starine i postklasičnoga latinizma. Tako se, ovisno o izabranim temama, koriste već stečene i stječu nove jezične kompetencije, dok se u isto vrijeme iskustvom rada na prilagođenim ili opsežno komentiranim izvornim tekstovima produbljuju spoznaje o sadržaju izabrane teme. Ovako oblikovan kurikulum omogućuje iznimnu slobodu i kreaciju i učenicima i učiteljima koji, ovisno o svojim interesima, latinski jezik mogu učiti i svladavati u njegovim mnogobrojnim tematskim i sadržajnim varijacijama. Svrha je da učenik, ostvarujući ishode ovoga kurikuluma, u daljnje obrazovanje i život iz bogate riznice latinskoga jezika ponese baš ono što će njemu biti najkorisnije i što će ga najviše oplemeniti i obogatiti.

Opća, jezična, prirodoslovna i prirodoslovno-matematička gimnazija, Latinski jezik, 1. razred – 70 sati godišnje

Na kraju prve godine učenja i poučavanja učenik:

A. JEZIČNA PISMENOST		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ A.1.1. Vlada pravilima čitanja i pisanja te pravilnoga naglašavanja latinskih riječi.	Nabraja redom znakove latinske abecede. Primjenjuje pravila čitanja i pisanja latinskih riječi klasičnim i tradicionalnim izgovorom.	Upotrebljava pravilno znakove latinske abecede u pisanju, primjenjuje uz pomoć učitelja pravila čitanja, pisanja i naglašavanja te uz učiteljevu pomoć prepoznaje u čitanju klasični izgovor od tradicionalnoga izgovora.
SŠ (2) LJ A.1.2. Prepoznaje, primjenjuje i uspoređuje jednostavnije i jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Prepoznaje, definira i uočava te opisuje i tvori jednostavnije i jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Opisuje i uz pomoć učitelja grupira jednostavnije i jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose.

	Raščlanjuje, grupira i uspoređuje jednostavnije i jednostavne gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	
SŠ (2) LJ A.1.3. Prepoznaje i upotrebljava riječi iz prilagođenih tekstova i latinizme u hrvatskome jeziku.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz prilagođenih tekstova. Služi se samostalno rječnicima u knjižnome i digitalnome formatu. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz prilagođenih tekstova, služi se dvojezičnim rječnicima te uz pomoć učitelja uočava i prepoznaje najčešće latinizme u hrvatskome jeziku.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Imenice od 1. do 5. deklinacije, pridjevi od 1. do 3. deklinacije, prezentska osnova (sve osim konjunktiva – akt. i pas.), osobne i posvojne zamjenice, povratna i povratno-posvojna zamjenica, komparacija pridjeva, brojevi.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Gramatika je u funkciji teksta, a ne tekst u funkciji gramatike.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ B.1.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenicama.	Određuje odnose riječi u rečenici te prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu.
SŠ (2) LJ B.1.2. Razumije i objašnjava prilagođeni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi rečenicu, prilagođeni latinski tekst. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke rečenice, prilagođenoga latinskog teksta.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj i prevodi te izdvaja bitne podatke i objašnjava kontekst.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani sa životom rimskih vladara, ratnika i političara (od legendi do carstva).		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Tekstovi i rečenice prilagođavaju se s obzirom na zahtjevnost realiziranim jezičnim sadržajima u trenutku prilagodbe. Obrađuju se tekstovi koji čine neku logičku cjelinu ili priču i daju cjelovitu ili parcijalnu sliku rimskoga društva po izboru učitelja.		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ C.1.1. Nabraja, smješta i povezuje ključne osobe, pojmove i događaje iz rimske povijesti.	Imenuje, opisuje i uspoređuje ključne osobe, pojmove i događaje iz rimske povijesti. Uočava osnovna obilježja različitih tipova vladavina i važnost građanske vrline te razvija osjećaj za doprinos pojedinca životu zajednice.	Opisuje i uz pomoć učitelja uspoređuje ključne osobe, pojmove i događaje iz rimske povijesti.
SŠ (2) LJ C.1.2.	Istražuje temelje i vrijednosti domoljublja, pripadnosti i	Uz pomoć učitelja istražuje temelje i

Komentira, diskutira i zaključuje o vrijednostima građanskih i ljudskih vrlina i mana na temelju života ključnih osoba i događaja iz javnoga života rimske države.	identiteta. Tumači odnos pojedinca i zajednice. Uočava i komentira ljudske i građanske vrline i mane.	vrijednosti domoljublja, pripadnosti i identiteta te tumači odnos pojedinca i zajednice.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani sa životom rimskih vladara, ratnika i političara (od legendi do carstva).		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem sekundarne literature pri čemu se mogu istraživati i autori i djela koji nisu čitani u izvorniku i uspoređivati autori s kasnijim autorima istih vrsta i njihov utjecaj na kasnija razdoblja. Ako se teme tekstova ne podudaraju s ishodima u domeni Civilizacija i baština, moguće je te teme obraditi služeći se drugim oblikom nastave, a ne na izvornome ili prilagođenome tekstu. Moguće je također i zamijeniti ishode u prvoj i drugoj godini učenja u domeni Civilizacija i baština ako je to u skladu s metodom poučavanja.		

Opća, jezična, prirodoslovna i prirodoslovno-matematička gimnazija, Latinski jezik, 2. razred – 70 sati godišnje

Na kraju druge godine učenja i poučavanja učenik:

A. Jezična pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ A.2.1. Prepoznaje, primjenjuje i uspoređuje jednostavne i složene gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Definira i uočava te opisuje i tvori složene i složenije gramatičke oblike i njihove odnose. Raščlanjuje, grupira i uspoređuje jednostavne i složene gramatičke oblike riječi i njihove odnose.	Opisuje i grupira jednostavne i složene gramatičke oblike i njihove odnose.
SŠ (2) LJ A.2.2. Prepoznaje, upotrebljava i raščlanjuje riječi iz prilagođenih tekstova kao i latinizme u hrvatskome jeziku.	Pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz prilagođenih tekstova. Služi se samostalno rječnicima u knjižnome i digitalnome formatu. Uočava, pravilno upotrebljava i raščlanjuje riječi latinskoga podrijetla.	Uz pomoć učitelja pronalazi i navodi u rječničkome obliku riječi iz prilagođenih tekstova, služi se dvojezičnim rječnicima te uz pomoć učitelja uočava i prepoznaje najčešće latinizme u hrvatskome jeziku.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Konjunktivi prezentske osnove, perfektna i participska osnova, pokazne zamjenice, nepravilni glagoli, rečenične konstrukcije (AcI, NcI, perifrastična konjugacija aktivna i pasivna, ablativ apsolutni).		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Gramatika je u funkciji teksta, a ne tekst u funkciji gramatike.		
B. Iskustvo teksta i komunikacija		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ B.2.1. Prepoznaje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenicama.	Određuje odnose riječi u rečenici. Prepoznaje i povezuje suodnose unutar rečenice i/ili teksta.	Uz pomoć učitelja određuje i povezuje odnose riječi u poznatome tekstu.

SŠ (2) LJ B.2.2. Razumije i objašnjava prilagođeni latinski tekst.	Razumije sadržaj i prevodi rečenicu, prilagođeni latinski tekst. Izdvaja bitne podatke i razumije kontekst poruke rečenice, prilagođenoga latinskog teksta.	Uz pomoć učitelja razumije sadržaj, prevodi i izdvaja bitne podatke te objašnjava kontekst.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Biraju se za rečenice i prilagođene ili izvorne tekstove teme povezane s rimskom kulturom i civilizacijom.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Tekstovi i rečenice prilagođavaju se s obzirom na zahtjevnost realiziranim jezičnim sadržajima u trenutku prilagodbe. Prilagođeni i izvorni tekstovi moraju biti povezani s odabranom temom i svojom težinom prilagođeni znanju učenika. Prijedlozi su tema: Vlast i moć, Ljubav i smrt, Riječ i misao, Između neba i zemlje, Identitet i baština, Epigrafija, Rimska svakidašnjica, Znanja i izumi.		
C. Civilizacija i baština		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ (2) LJ C.2.1. Nabraja, smješta i povezuje pojmove povezane s izabranim temama.	Imenuje, opisuje i uspoređuje pojmove povezane s izabranim temama. Uočava sličnosti i razlike između ondašnjega i današnjega načina života i vrijednosnoga sustava te ih uspoređuje.	Opisuje pojmove povezane s izabranim temama te ih smješta u prostoru i vremenu.
SŠ (2) LJ C.2.2. Komentira, diskutira i zaključuje o sadržaju izabrane teme i njezinu odnosu prema širemu društvenome, znanstvenome, kulturnome, književnome i umjetničkom kontekstu.	Prepoznaje i uspoređuje pojmove povezane s političkim prilikama i društvenim procesima te s propašću republike i uspostavom carstva. Povezuje i obuhvaća sadržaje povezane s parlamentarizmom i monarhijom kreativno oblikujući i izražavajući vlastite stavove.	Prepoznaje i uspoređuje pojmove povezane s političkim prilikama i društvenim procesima te s propašću republike i uspostavom carstva.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Civilizacijski su sadržaji, temeljeni na obrađenim tekstovima, tematski povezani s rimskom kulturom i civilizacijom.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Teme iz tekstova mogu se proširiti dodatnim istraživanjem sekundarne literature pri čemu se mogu istraživati i autori i djela koji nisu čitani u izvorniku i uspoređivati autori s kasnijim autorima istih vrsta i njihov utjecaj na kasnija razdoblja.		

E. POVEZANOST S DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

Iako su klasični jezici sastavni dio jezično-komunikacijskoga područja, tematski i sadržajno brojne su njihove poveznice sa svim odgojno-obrazovnim područjima, osobito s društveno-humanističkim. Grčka književna predaja u širemu smislu rodno je mjesto filozofije, historiografije, političke, društvene i kulturne teorije, psihologije itd. Na grčkome se tlu pojedinac prvi put emancipirao od kolektiva, racionalno promišljanje svijeta suprotstavilo se mitskome poimanju zbilje, a demokracija kao forma društvenoga ustroja proživjela je svoje djetinjstvo. S druge je strane u rimskome kontekstu zaživjela prva poznata globalizacija i nema toga dijela društvenoga i misaonoga života čovjeka koji nije obilježen latinskim jezikom i baštinom moćne civilizacije koja je njime govorila i pisala.

Posvemašnju prisutnost termina podrijetlom iz klasičnih jezika u svim disciplinama zapadne i svjetske znanosti, tehnike i umjetnosti nije potrebno posebno isticati. Jednako je tako i u tjelesno-zdravstvenome području.

Stoga se klasični jezici mogu naći u svim međupredmetnim temama.

Široko obrazovanje stvara samopouzdanoga i odgovornoga čovjeka. A što je više takvih ljudi, i zajednica, u kojoj žive, postaje čvršća, sigurnija i ugodnija. Učenjem klasičnih jezika i njihovih civilizacijskih sadržaja učenik gradi temelje na kojima će izrasti u mladog čovjeka, koji promišlja o svijetu u kojemu živi crpeći iz spoznaja o svjetovima koji su mu

prethodili, odgovornog u svojim postupcima i svjesnog da se samo poštovanjem prema drugima dolazi do poštovanja prema sebi. Veliki antički govornici i mislioci do danas su uzor umijeća pristojnoga, razumljivoga i argumentiranoga javnog govorenja te tolerantnoga i smirenoga slušanja, a tolerantna i argumentirana komunikacija jest zalag stvaranja uspješnoga društva.

Učenje klasičnih jezika čiji su izvorni govornici učeniku nedostupni stvara u njemu sposobnost prilagodbe na posve netipičnu jezičnu situaciju. Učenik bi trebao razviti novu strategiju za upravljanje i organizaciju vlastita učenja, slikovito rečeno, arhivsku mrežu primjenjivu u usvajanju svih odgojno-obrazovnih područja, služeći se pritom svim tradicionalnim i suvremenim izvorima znanja. Tako oblikovana sposobnost razumijevanja odnosa u velikim i malim sustavima i kontekstualizacije novih sadržaja izvrsna je potka u cjeloživotnom učenju.

Informacijska je tehnologija bitna zbog relativno ograničenih korpusa kakav predstavlja očuvana antička književna predaja. Mogućnosti njezine kreativne primjene doslovno su neograničene, a brzina i preciznost koju ona donosi može znatno olakšati poučavanje i učenje. Klasična je filologija bila među prvim humanističkim disciplinama koja je bez predrasuda i kreativno počela primjenjivati nove tehnologije i danas je među vodećim eksponentima tzv. digitalne humanistike.

S obzirom na to da je antička Grčka kolijevka koncepta građanstva i demokracije, a antički Rim tvorac pojma *res publica*, opravdano je očekivati da bi se detaljnim proučavanjem upravo tih kultura u učenika mogao razviti senzibilitet prema građanskoj vrlini unutar modernih društava. Proučavanje oblika političke participacije u antičkoj Grčkoj i Rimu dobra je prilika učeniku za prepoznavanje analogija i različitosti u političkome ustroju vlastite zajednice. Uočavanjem silnih razlika na području etike, religije, obiteljskih odnosa i pravnih normi učenik će lako dobiti poticaj za promišljanje o dominantnim modelima u suvremenome društvu.

Bogata antička baština u Hrvatskoj, dobrim dijelom nepoznata, katkad zanemarena, a skoro uvijek nedovoljno vrednovana i iskorištena, izvrsno je polazište za usavršavanje poduzetničkih vještina upravo u onim područjima koja su strateški i marketinški izazovna kao što su poduzetništvo u kulturi i obrazovanju te osobito u kulturnome turizmu.

Koncept međuovisnosti tjelesnoga i duševnoga zdravlja nastao u antici periodično biva ponovno otkrivan u različitim socioekonomskim kontekstima i unutar klasičnih jezika danas se lako i iznimno funkcionalno ostvaruje projektima vezanima uz zdravstvenu kulturu. Isto je načelo kao zlatni rez jednako lako primijeniti i na odnos čovjeka prema prirodi koja ga okružuje.

F. UČENJE I POUČAVANJE NASTAVNOGA PREDMETA LATINSKI JEZIK

Iskustva učenja

Znanje klasičnih jezika uključuje gramatičko, leksičko i civilizacijsko razumijevanje izvornoga teksta i poruke koju on prenosi pa je za ostvarivanje cilja učenja potrebno redovno i kontinuirano učenje sadržaja svih domena. U procesu učenja i poučavanja središnje mjesto ima učenik, a učenje u kojemu učenik ima mogućnost birati između raznolikih ponuđenih sadržaja i strategija učenja, koji poštuju njegove afinitete i interese, razvija motivaciju i povećava kvalitetu učenja te ostvaruje konačni rezultat. Stoga se jezična pismenost treba razvijati postupno, u skladu s mogućnostima učenika. To podrazumijeva sustavno praćenje napredovanja i stupnja usvojenosti kompetencija svakog učenika posebno. U sadržajnome smislu gramatički sadržaji nisu cilj učenja i poučavanja i ne trebaju biti sami sebi svrhom, nego su uvijek u funkciji razumijevanja teksta. Tekstovi na izvornome jeziku prate propisane preporučene teme i civilizacijske sadržaje. Ako se teme tekstova zbog metode poučavanja ne podudaraju s ishodima u domeni Civilizacija i baština, moguće je te teme obraditi u drugim oblicima nastave, a ne nužno na izvornome ili prilagođenome tekstu. U procesu učenja i poučavanja učenikova je uloga partnerska i on s učiteljem i prema učiteljevoj preporuci odlučuje o sadržaju koji će se unutar propisanih domena obrađivati. Time se povećava učenikova odgovornost i potiče kritičko mišljenje.

Bez obzira na to gdje se izvodi učenje i poučavanje klasičnih jezika trebalo bi razvijati učenikove potencijale. Učitelj treba težiti tomu da prepozna u kojemu se području učenik lakše izražava te mu omogućiti da se razvija upravo u tome dijelu predmetnoga učenja. Ako je učenik više zainteresiran za jezične sadržaje, treba ga poticati da u toj domeni ostvari puni potencijal, a onog koji je više zainteresiran za civilizacijske sadržaje treba usmjeriti napredovanju u tome području.

Za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (učenici s teškoćama i daroviti učenici) učitelji planiraju kurikulum usmjeren na učenika. Osobitosti/teškoće učenika zahtijevaju njima odgovarajuće individualizirane/diferencirane postupke, ciljeve učenja, razinu usvojenosti odgojno-obrazovnoga ishoda, opseg i dubinu sadržaja učenja, strategije i aktivnosti poučavanja kojima se žele ostvariti postavljeni ciljevi te načini vrednovanja i ocjenjivanja ostvarenih postignuća.

Uloga učitelja

U modernome pristupu učenju i poučavanju klasičnih jezika učitelj je partner i moderator u procesu učenja. Učenike neprekidno prati i usmjerava, a prije svega jasno upućuje na cilj i očekivanja u svakome dijelu rada. To u učenika razvija svijest o učenju, potiče motivaciju i samoprocjenu uspješnosti. Poučavanje u tome smislu treba biti manje predavačko, a više vođeno tako da se izborom različitih metoda pouke uvažavaju individualne mogućnosti učenika. Sadržaje valja predstaviti na poticajan način, uzimajući u obzir iskustva učenika, kako bi se sadržaj učeniku približio i kako bi ga lakše razumio. Odgovornost je učitelja predstaviti učenicima dostupna pomagala, uputiti ih kako se njima primjereno služiti i voditi učenje, preporučujući provjerene izvore informacija. U suvremenome društvu učiteljeva je dužnost neprekidno podsjećati učenike na provjeravanje točnosti i pouzdanosti informacija i sadržaja do kojih dolaze s pomoću audiovizualne

tehnologije, interneta i društvenih mreža. Učitelj je odgovoran za neprekidno ispravljanje i usmjeravanje pravilnoj uporabi stečenih znanja i primjeni naučenoga u svakodnevnome životu i u različitim područjima ljudskoga djelovanja.

Autonomija učitelja temelji se na samostalnome donošenju odluka u vezi s primjenom kurikuluma, izborom načina poučavanja, izborom materijala za poučavanje te promišljanjem vlastitoga rada i izborom načina profesionalnoga razvoja. Samostalnost učitelja također podrazumijeva samostalno donošenje odluka o implementaciji kurikulumu što, između ostaloga, znači da učitelj samostalno određuje koliko je vremena posvećeno ostvarivanju pojedinoga odgojno-obrazovnoga ishoda. Pritom valja misliti na to da put kojim će učenici proći kako bi ostvarili pojedini ishod ovisi o velikome broju različitih čimbenika: predznanje, motivacija za učenje jezika, ovladanost strategijama, broj učenika u razrednome odjelu i dr. Navedeni čimbenici stvaraju specifične kontekste zbog kojih nije moguće propisati jednaki pristup za sve kontekste u kojima se poučava latinski jezik.

Materijali i izvori

U učenju i poučavanju klasičnih jezika preporučuje se služenje širim spektrom materijala i izvora kao što su klasični udžbenici, čitanke, rječnici, gramatike, monografije, zatim latinski i grčki rukopisi, tekstovi na izvornome jeziku kao i književni prijevodi. Učenicima treba biti dostupno služenje svim oblicima suvremene tehnologije radi uvježbavanja jezičnih sadržaja i obogaćivanja rječničkoga fonda. Preporučuje se uporaba dostupnih audiovizualnih sredstava i interaktivno učenje s pomoću aplikacija i interneta kao i društvenih mreža za svladavanje ishoda u svim trima domenama. Tekstovi na kojima se razvijaju komunikacijske kompetencije mogu biti prilagođeni i izvorni. Dodatno se uz čitanje na izvornome jeziku mogu koristiti ulomci klasičnih autora u prijevodu za samostalni rad učenika ili vođeno čitanje, no prijevod se u procesu učenja i poučavanja ne smiju koristiti kao zamjena za tekst na izvornome jeziku. U poglavlju Odgojno-obrazovni ishodi navedeni su sadržaji i preporuke za izbor gramatičkih sadržaja, tekstova i civilizacijskih tema za svaku razinu učenja klasičnih jezika. Ti se sadržaji smatraju preporučenim minimumom, a učitelj ih ima slobodu proširiti i odrediti kojim će redoslijedom i u kojemu opsegu obraditi koji sadržaj. Kako bi se oni kvalitetno obradili, preporučuje se komentirati i kontekstualizirati pročitani tekst i potkrijepiti izvođenjem projektne nastave.

Okružje

Učenje i poučavanje može se izvoditi u učionici i izvan nje. Prirodno okružje za rad na tekstu je učionica, no to mogu biti i knjižnice i arhivi, muzeji i druga mjesta izvan škole koja, osobito na području Republike Hrvatske, obiluju dokumentima pisanim latinskim jezikom. Izvođenje projektne nastave u suradnji s učiteljima drugih predmeta i/ili stručnjacima iz različitih srodnih područja iz drugih institucija vrlo je vrijedno za implementaciju stečenih znanja u širi društveni kontekst. Učenicima pomaže da bolje shvate sadržaj, omogućuje produbljivanje određene teme i sagledavanje iz različitih kutova, potiče njihovu kreativnost i suradnju. Projektna i međupredmetna nastava u velikoj se mjeri mogu izvoditi izvan učionice. Za bolje razumijevanje kulturno-

– civilizacijskih sadržaja preporučuje se i oblik terenske nastave koja obuhvaća obilazak kulturno-povijesnih znamenitosti i istraživački rad na terenu. Republika Hrvatska obiluje spomenicima grčke i rimske kulture koje učenici mogu obići i u neposrednome kontaktu steći cjelovit uvid u svoje kulturno naslijeđe.

Određeno vrijeme za ostvarivanje ishoda

U našem je obrazovnom sustavu latinski jezik moguće učiti od desete godine života u različitome opsegu i trajanju, ovisno o programu škole. Tako je latinski jezik do kraja školovanja moguće učiti dvije, četiri ili osam godina. Bez obzira na godine učenja obrazovanje je u cijelosti koncipirano tako da daje osnovna znanja i vještine koje su osnova za daljnju nadogradnju i cjeloživotno učenje. Pri planiranju učenja i poučavanja treba se posvetiti pozornost svim domenama jer je jezična pismenost preduvjet uspješnoj komunikaciji, a komunikacija na klasičnim jezicima nužno je dijakronijska pa podrazumijeva vladanje civilizacijskim, kulturnim i humanističkim područjem koje ti jezici posreduju. Stoga je nužno u učenju i poučavanju posvetiti podjednako vremena svim domenama jer njihova cjelokupnost doprinosi razvoju pojedinca s gledišta osobnih stavova i kritičkoga mišljenja, što ga odgaja u odgovornog člana zajednice.

U početnome učenju i učenju po kraćim programima preporučuje se posvetiti dodatnu pozornost osamostaljivanju u pravilnome služenju dostupnim izvorima kao što su rječnici i gramatike. Posebno se vrijeme treba posvetiti usvajanju i širenju vokabulara jer su korišteni klasičnih jezika u rječničkome fondu svih modernih jezika.

Grupiranje učenika

Učenje i poučavanje klasičnih jezika može biti organizirano u većim ili manjim skupinama. U razrednome se odjelu učenje i poučavanje može organizirati prema različitim tipovima zadataka unutar domena individualno, u paru, u manjim skupinama ili može cijeli razred raditi zajedno. Poželjno je poticati i međurazrednu i međugeneracijsku suradnju na projektima. Tako se razvija timski duh, stariji mogu prenijeti svoja znanja u neposrednome kontaktu, a mlađi uče od starijih i stječu nova iskustva, što ih istodobno obogaćuje, oplemenjuje i priprema za život.

G. VREDNOVANJE USVOJENOSTI ODGOJNO OBRAZOVNIH ISHODA U NASTAVNOME PREDMETU LATINSKI JEZIK

U sklopu učenja i poučavanja klasičnih jezika vrednovanje je integralni dio cjelokupnoga procesa učenja i poučavanja. Vrednovanje nije samo sebi svrhom niti je ocjena igdje navedena kao ishod ili cilj učenja. Stoga je proces vrednovanja

potrebno shvatiti kao mjerenje prolaznoga vremena i koristan pokazatelj učeniku i učitelju ostvarivanja ishoda i postizanja ciljeva učenja. Bilo bi dobro da proces vrednovanja bude diskretan, neagresivan i transparentan, a poželjno bi bilo i da ocjena nikada ne bude ni nagrada ni kazna.

Vrednovanje mora biti temeljeno na odgojno-obrazovnim ishodima. Osnovna je svrha vrednovanja procjena usvojenosti i ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda koje smo planirali na početku odgojno-obrazovnog ciklusa. Vrednovanje je nadalje niz planiranih postupaka koji traju tijekom cjelokupnoga odgojno-obrazovnog procesa. Učenici moraju biti upoznati s procesom vrednovanja tako da im se predstave jasni kriteriji i načini vrednovanja. U učenika se mora postupcima formativnoga vrednovanja razvijati sposobnost i odgovornost samovrednovanja i vrednovanja drugih.

U cjelokupnome nastavnom procesu treba imati na umu sljedeće:

- Osnovna je svrha vrednovanja i procjene informirati o trenutačnoj realizaciji postavljenih ishoda, a učenika ohrabriti i motivirati da nastavi sa svojim procesom učenja.
- Vrednovanje i procjena sastavni su dio poučavanja i učenja.
- Vrednovanje i procjena uzročno-posljedično su povezani s ishodima izvedbenoga kurikulumu.
- Da bi mogao što objektivnije donositi odluke o učenju i napretku učenika, učitelj učenike procjenjuje i vrednuje u različitim situacijama, na različite načine i u različitim kontekstima.
- Učitelji i učenici partneri su u procesu vrednovanja i procjene.

Važno je da se dostatna pozornost posveti formativnom vrednovanju koje omogućuje da se proces vrednovanja koristi kao sredstvo i poticaj za učenje. Pritom je najvažnije ogoliti proces učenja i učiniti ga razumljivim. U tome je smislu zadatak vrednovanja ZA učenje pružiti učeniku smjernice kako da za njega proces bude učinkovitiji i uspješniji. To znači da prije svega treba pružiti objektivnu analizu procesa učenja konkretnoga učenika, zatim predložiti metode i strategije za njegovo poboljšanje. S druge strane i sam proces vrednovanje može se oblikovati kao učenje. Vrednovanje KAO učenje pretpostavlja uključivanje učenika u proces vrednovanja i razvoj njegovih vještina u planiranju, kontroliranju i upravljanju svojim učenjem. Metode kojima se provodi taj tip vrednovanja su razgovor s učenikom, samovrednovanje, vršnjačko vrednovanje i slično.

Svaki je sat prigoda za formativno vrednovanje, na svakome se satu može uočiti stupanj usvojenosti ishoda i učeniku se može pružiti povratna informacija o snažnim i slabim točkama u njegovu učenju te mu se može pomoći da razvije strategije za bolje i uspješnije učenje. Posve je jasno da su za ovaj segment vrednovanja ključne komunikacijske vještine i stvaranje pozitivnoga razrednog ozračja te da se on može koristiti za snažan razvoj generičkih kompetencija.

Preporučene su metode i načini formativnoga vrednovanja provođenje i praćenje domaćih zadaća, vođenje učeničke mape, savjetnički razgovori, ankete i sl.

Sve do sada opisane aktivnosti dio su takozvanoga formativnog vrednovanja, dakle onoga koje u učenika stvara sliku o onome što se od njega očekuje, procjenama i povratnim informacijama usmjerava proces učenja, aktivira ga u procesu vrednovanja i utječe na razvoj njegove odgovornosti za vlastito učenje i uspjeh.

Drugi je važan dio tzv. sumativno vrednovanje koje je brožani iskaz usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda nakon određenoga razdoblja učenja i poučavanja. U primjeru klasičnih jezika to, u prvome redu, znači da se vrednuje učenikova sposobnost i vještina kojom je u stanju unutar svakoga odgojno-obrazovnog ciklusa razumjeti i prevesti gramatički i leksički sve zahtjevniji tekst i napredovati u razumijevanju civilizacijskih fenomena sadržanih u njemu. Istodobno, osobito u višim ciklusima obrazovanja, potrebno je ispitivati napredak u interpretaciji teksta, njegovoj kontekstualizaciji unutar vremena kada je nastao, vremena prijenosa i sadašnjega trenutka čitanja.

Stoga su elementi/sastavnice vrednovanja odgojno-obrazovnih ishoda u klasičnim jezicima povezani s domenama iz kojih proizlaze sljedeći:

RAZUMIJEVANJE JEZIKA I TEKSTA – ova sastavnica sadrži dvije domene: Jezičnu pismenost i Iskustvo teksta i komunikaciju te mora biti sastavni dio vrednovanja na svim razinama učenja klasičnih jezika. U njoj se s jedne strane vrednuje usvojenost gramatičkih sadržaja i razumijevanje jezičnih zakonitosti, pravila čitanja i pisanja te usvojenost vokabulara. Vokabular kao iznimno važan element učenja klasičnih jezika na svim razinama pokazuje napredak učenika u usvajanju sve većega opsega riječi kao i osnove lingvističkih zakonitosti i vještina. S druge strane ovom sastavnicom pratimo i napredak u razumijevanju, prevođenju i interpretaciji prilagođenoga ili izvornoga teksta, ovisno o razini učenja i tipu škole. U klasičnim gimnazijama (i višim razinama gimnazijskoga učenja) u ovoj se sastavnici vrednuje i poznavanje povijesti književnosti i stila autora koji se obrađuju.

CIVILIZACIJA I BAŠTINA – iznimno je važna sastavnica u kojoj se vrednuju znanja o klasičnoj civilizaciji, njezinu utjecaju na kulturu kasnijih razdoblja te razumijevanje humanističkih fenomena iz nje proisteklih na svim razinama učenja. Osobito je važno unutar ove sastavnice vrednovati poznavanje antičke baštine u Republici Hrvatskoj i odnos prema njezinoj vrijednosti.

RAD – sastavnica koja prati napredak učenika koji se odnosi na aktivnosti na satu, a uključuje izlaganje, predstavljanje, trud, inicijativu i pozitivan doprinos ozračju u učionici ili izvan nje, dakle aktivaciju učenika unutar svih procesa i metoda učenja i poučavanja kojima se ostvaruju ishodi nastave klasičnih jezika.

Načini sumativnoga vrednovanja naučenoga u nastavnome su predmetu Latinski jezik usmena i pisana provjera znanja.

Usvojenost gramatičkih sadržaja, vokabulara i sadržaja iz civilizacije i baštine u pravilu se provjerava usmeno. Treba naglasiti da usmena provjera ne znači nužno u većine učitelja uvriježeno i uobičajeno ispitivanje učenika 1:1 (princip pitanje – odgovor). To je samo jedan od načina i on nikako ne smije biti jedini niti najčešći. Upravo je pri usmenim

provjerama važna kombinacija formativnoga i sumativnoga vrednovanja. Učenicima treba kontinuirano davati povratne informacije o percepciji njihova rada, znanja i napretka (formativno vrednovanje) i pritom im objašnjavati (i roditeljima!) na čemu moraju više raditi, koje su sadržaje dobro svladali te naglašavati važnost njihovoga aktivnog sudjelovanja u nastavnome procesu. Usmena je provjera osim toga važna za razumijevanje jezika i teksta. Kad se ispituje pojedinačno, važno je da usmena provjera ne traje duže od nekoliko minuta i da traga za znanjem i razumijevanjem, a ne za pogreškama i neznanjem.

Pisana provjera znanja koristi se za provjeru razumijevanja jezika i teksta. Polazna bi točka svake pisane provjere trebao biti tekst na kojemu se ispituju jezična/leksička znanja. Preporučuje se i izrada zadataka koji naučeno gradivo ispituju na različite načine i traže zaključivanje, povezivanje i razumijevanje, a ne samo reproduktivno i činjenično poznavanje gradiva. U školskoj godini ne bi trebalo pisati više od tri pisane provjere znanja. Savjet je da dvije od te tri provjere svakako budu sastavljene u obliku testa u kojima su zastupljene sve tri domene tako da sva pitanja i zadatci budu povezani s tekstom koji je naveden na početku pisane provjere. Treća (ili jedna od) provjera može biti sastavljena na isti način ili se može izabrati prijevod teksta s latinskoga na hrvatski jezik (školska zadaća). Ako se učitelj odluči da će jedna od provjera biti u formi školske zadaće, učenicima obvezno mora biti dostupan latinsko-hrvatski rječnik kako bi se njime mogli služiti.

Posebno se treba osvrnuti na neizmjernu važnost civilizacijskih sadržaja. Te se sadržaje nikako ne smije smatrati manje važnim u odnosu na gramatiku i vokabular. Učenici ne bi ni po čemu trebali zaključiti da su ti sadržaji, pa samim tim i ocjene koje dobivaju iz njihove usvojenosti, manje važne od onih iz ostalih elemenata vrednovanja. Razumijevanje i svladavanje tih sadržaja upravo je uz razumijevanje poruke teksta bit učenja obaju klasičnih jezika.

Posebnu pozornost treba posvetiti projektima, unutarpredmetnima i interdisciplinarnima. Oni su osobito plodno polje za odgojno djelovanje, formativno vrednovanje i razvoj generičkih kompetencija. Stoga se oni osobito preporučuju. Ako sadržaj, metoda i namjena projekta to omogućuju, dopušteno je, a i pohvalno i dobro, sumativno vrednovati učenike. Projekti mogu uključivati izvješća, osvrte, referate, prikaze i sl., ali i sudjelovanje u *online* radionicama i projektima, kvizovima, igricama i sl. Ovisno o tome kako su koncipirani, mogu se primjenjivati u svim sastavnicama, a osobito u domeni Civilizacija i baština te sastavnici Rad.

Pristupi vrednovanju prema elementima moraju biti prilagođeni uvjetima, razini učenja i skupini učenika. I u pisanim i u usmenim oblicima vrednovanja bitno je ostvarivanje ishoda. U sastavnici Razumijevanje jezika i teksta jednaku važnost valja pridati analizi i prijevodu kao i razumijevanju i interpretaciji teksta, ali i povezivanju s domenom Civilizacija i baština. Kao što je već naglašeno, učenika koji je više zainteresiran za jezične sadržaje treba formativnim vrednovanjem poticati da u toj domeni ostvari puni potencijal, a onog koji je više zainteresiran za civilizacijske sadržaje treba usmjeriti napredovanju u tome području.

Učenike i njihove roditelje treba redovito izvještavati o napredovanju učenika vođenjem međusobnih konzultativnih razgovora, pisanim bilješkama o radu i napredovanju učenika te ostalim službenim i dostupnim načinima komunikacije, a sve radi preuzimanja odgovornosti učenika za proces i rezultate aktivnosti učenja te razvoj osobnosti i generičkih kompetencija. Ovakvo izvješćivanje povećava transparentnost i pravednost cjelokupnoga nastavnog procesa.

Pri davanju zaključne (pr)ocjene treba jednako vrednovati napredak u ostvarenju ishoda učenja u svim trima domenama i u svim sastavnicama, ne dajući nijednoj veću važnost niti prednost, nego njegujući ukupnost poznavanja klasičnih jezika i svega što oni posreduju. Zaključnu ocjenu donosi učitelj kao završni čin cjelokupnoga procesa vrednovanja tijekom nastavne godine. Ona nije aritmetička sredina svih ocjena, ali ne smije biti od nje manja. Jednako tako ne preporučuju se završni testovi ili posebne provjere o kojima bi ovisila ukupna zaključna ocjena. Ako je ukupni proces vrednovanja (formativni i sumativni) vođen transparentno, pravedno, metodički valjano i pedagoški pozitivno, zaključna ocjena ne bi nikom trebala biti ni iznenađenje ni tajna, nego jasna i logička posljedica procesa poučavanja i učenja.